

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAKKARİ İLİ YÜKSEKOVA İLÇESİ ÜNİVERSİTEYE
HAZIRLANAN GENÇLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ VE
EBEVEYN TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEHİCE BAYSAL

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

MAYIS, 2022

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAKKARİ İLİ YÜKSEKOVA İLÇESİ ÜNİVERSİTEYE
HAZIRLANAN GENÇLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ VE
EBEVEYN TUTUMLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEHİCE BAYSAL
(Y1612.273005)

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebail KISA

MAYIS, 2022

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “HAKKARİ İLİ YÜKSEKOVA İLÇESİ ÜNİVERSİTEYE HAZIRLANAN GENÇLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ VE EBEVEYN TUTUMLARI” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../20..)

Behice BAYSAL

ÖNSÖZ

Bu uzun ve meşakkatli yolculukta birilerinin yaşamına dokunma yaralarını iyileştirme arzumu benim çıktığım yoldan vazgeçmeyerek ilerleme sağladı. Güzel sonuçlar bırakabilme ümidiyle başladığım tez çalışmam boyunca bilimsel desteği, azmi ve sabrı ile bana rehber olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Cebrazil KISA'ya sonsuz teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitim süresince naifliği, sevgi dolu yüreğiyle bilgisinden ve deneyimlerinden yararlandığım değerli hocam Prof. Dr. Ali ESGİN'e tüm mail ve mesajlarımla baktırdığım ama asla geri dönüt vermekten sıkılmayan sabırla bana katlanan ve her konuda yardımcı olmaya çalışan değerli hocam Dr. Hüseyin KAZAN'a, insana dokunuşu ile sevgisini yürekten hissettiren bir çocuğun nasıl sevilmesi gerektiğini arzu ve tutkusu ile bize aşıl原因 ve kalplerimizde sonsuzluğa erişen merhume Dr. Aylin SÖZER'e ve İstanbul Aydın Üniversitesi emeği geçen tüm üyelerine sonsuz teşekkür ederim. Bu tezin ortaya çıkmasında ve tamamlanmasında emeği geçen yüksek lisans arkadaşlarım, öğrencilerim ve hiçbir desteğini esirgemeyen her zaman yanımda olmaya çalışan Yüksekova Atatürk Anadolu Lisesi Müdürü değerli hocam Sn. Mehmet Zeki KARAY'a, bana bu zorlu süreçte her daim psikolojik desteklerini esirgemeyen mesai arkadaşlarıma ve adını saymadığım bir çok dostuma teşekkürü borç bilirim. Her zaman olduğu gibi tez sürecinde yardıma koşan, biyolojik olarak ailenin en küçüğü ama anaç tutumuyla ve şefkatiyle hepimizin yanında olan canım kardeşim Şengül BAYSAL'a, beni bu günlere kadar yetiştiren hiçbir zaman benden destek ilgi ve şefkatlerini esirgemeyen eğitimim için bana her olasılığı sunan sevgili aileme ve adeta teknik personel gibi benim için çalışan canım yeğenlerim Serdar ve Buse Baysal'a teşekkürlerimi sunarım. En büyük teşekkürü ise kızım Gümüş Azra'ya... Bir daha geri getiremeyeceğim yaşlarında çaldığım zaman ders çalışmak için geçirdiğim, enerjisiyle bana güç ve motivasyon veren kızıma sonsuz minnettarım. Son teşekkürü erik tahakküm altında dik durmaya ve tutunmaya çalışan kadın öğrencilerime ediyorum.

Mayıs, 2022

Behice BAYSAL

HAKKARİ İLİ YÜKSEKOVA İLÇESİ ÜNİVERSİTEYE HAZIRLANAN GENÇLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ VE EBEVEYN TUTUMLARI

ÖZET

Araştırmanın tipi betimsel tarama modelidir. Saha araştırması kapsamında elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim döneminde Hakkari Yüksekovada üniversiteye hazırlanan gençler oluşturmaktadır. Araştırma gönüllülük esasına dayanmıştır ve kolayda örneklem yöntemi benimsenerek anket uygulaması yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmada 384 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formları üç bölümden oluşmaktadır Birinci bölümde ergenlerin Sosyo-demografik bilgilerine içeren sorular yer almıştır. İkinci bölümde Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve üçüncü bölümde Sosyal Kaygı Ölçeği yer almıştır. Araştırmada veri analizi SPSS paket programında yapılmıştır. Gençlerin sosyal kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Buna göre Kabul İlgisi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ile sosyal kaygı arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kabul İlgisi alt boyutu ile sosyal kaygı arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki; Psikolojik Özerklik alt boyutu ile sosyal kaygı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kaygı, Ebeveyn Tutumu, Gençler

SOCIAL ANXIETY LEVELS AND PARENT ATTITUDES OF YOUTH PREPARING FOR UNIVERSITY IN HAKKARI PROVINCE YÜKSEKOVA

ABSTRACT

The type of research is descriptive survey model. The data obtained within the scope of the field research were evaluated. The universe of the research consists of young people who are preparing for university in Hakkari Yüksekova in the 2020-2021 academic year. The research was based on volunteerism and a questionnaire was applied by adopting the convenience sampling method. In this context, 384 people were reached in the research. Questionnaire form was used as data collection tool in the research. The questionnaire forms consist of three parts. In the first part, there are questions about the socio-demographic information of the adolescents. In the second part, Parental Attitudes Scale and in the third part Social Anxiety Inventory took place. Data analysis in the research was done in SPSS package program. The findings regarding the relationship between the social anxiety levels of the youth and their parental attitudes were examined with the Pearson Correlation Test. Accordingly, it was determined that there is a significant relationship between Acceptance, Interest and Psychological Autonomy sub-dimensions and social anxiety. A weak negative relationship between the Acceptance Interest sub-dimension and social anxiety; There is a weak positive correlation between the psychological autonomy sub-dimension and social anxiety.

Keywords: Social Anxiety, Parental Attitude, Youth

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
I. GİRİŞ.....	1
II. İLGİLİ ALANYAZIN	4
A. Anne-Baba Tutumu.....	4
B. Anne-Baba Tutumuna Yönelik Bazı Modellere.....	7
1. Psikodinamik Model.....	7
2. Davranışçı Model.....	8
3. Adler'in Anne-Baba Tutum Modeli.....	8
4. Baumrind'in Anne-Baba Tutum Modeli	9
5. Martin ve Maccoby'nin Modeli	11
C. Anne-Baba Tutumlarının Sınıflandırılması.....	12
1. Demokratik Anne-Baba Tutumu	12
2. Otoriter Anne-Baba Tutumu.....	13
3. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu	15
4. İlgisiz Anne-Baba Tutumu	16
5. Mükemmelliyetçi Anne-Baba Tutumu	17
D. Sosyal Kaygı	18
1. Sosyal Kaygı Tanımı	18
2. Sosyal Kaygı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımları.....	20
a. Bilişsel Yaklaşım	20
b. Davranışçı Yaklaşım.....	22
c. Psikoanalitik Yaklaşım	23
d. Beceri Eksikliği Yaklaşımı	23
e. Kendini Sunma Yaklaşımı	23
f. Psikanalitik Kuram	24

3. Sosyal Kaygının Yaygınlığı.....	25
4. Sosyal Kaygının Tanı Kriterleri.....	26
5. Sosyal Kaygının Genel Özellikleri	27
III. YÖNTEM	29
A. Araştırmanın Modeli	29
B. Evren ve Örneklem.....	30
C. Veri Toplama Aracı.....	30
D. Veri Analizi.....	31
IV. BULGULAR.....	32
A. Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular	32
B. Gençlerin Ebeveyn Tutumlarına Yönelik Bulgular.....	37
C. Gençlerin Sosyal Kaygı Düzeylerine Yönelik Bulgular	43
D. Gençlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	46
V. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	48
VI. KAYNAKÇA.....	51
ÖZGEÇMİŞ.....	61

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1. Baumrid'in Anne-Baba Tutumları Sınıflaması.....	10
Çizelge 2. Martin ve Maccoby'in Anne-Baba Tutumları	11
Çizelge 3. Yaşa Yönelik Bulgular.....	32
Çizelge 4. Cinsiyete Yönelik Bulgular.....	32
Çizelge 5. Kardeş Sayısına Yönelik Bulgular.....	33
Çizelge 6. Ailedeki Çocuk Sırasına Göre Yönelik Bulgular.....	33
Çizelge 7. Annenin Sağ Olma Durumu Yönelik Bulgular.....	34
Çizelge 8. Babanın Sağ Olma Durumu Yönelik Bulgular	34
Çizelge 9. Anne Baba Birlikte Yaşama Durumu Yönelik Bulgular	34
Çizelge 10. Sosyo-Ekonomik Duruma Yönelik Bulgular.....	35
Çizelge 11. Anne Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular	35
Çizelge 12. Baba Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular	35
Çizelge 13. Okul Başarısını Değerlendirme Durumuna Yönelik Bulgular.....	36
Çizelge 14. Kendini Yakın Bulduğu ve Sık Görüştüğü Arkadaş Sayısına Yönelik Bulgular.....	36
Çizelge 15. Kendine Ait Oda ve Çalışma Alanının Olması Durumuna Yönelik Bulgular.....	37
Çizelge 16. Ebeveyn Tutumuna Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler.....	37
Çizelge 17. Yaşa Göre Ebeveyn Tutumu Algısı	38
Çizelge 18. Cinsiyete Göre Ebeveyn Tutumu Algısı.....	38
Çizelge 19. Annenin Sağ Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı	39
Çizelge 20. Babanın Sağ Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı.....	39
Çizelge 21. Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı	40
Çizelge 22. Anne Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı	40
Çizelge 23. Baba Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı.....	41
Çizelge 24. Okul Başarısını Değerlendirme Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı	42

Çizelge 25. Kendine Ait Oda ve Çalışma Alanının Olması Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı	42
Çizelge 26. Sosyal Kaygı Algısına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	43
Çizelge 27. Yaşa Göre Sosyal Kaygı Algısı	43
Çizelge 28. Cinsiyete Göre Sosyal Kaygı Algısı	44
Çizelge 29. Annenin Sağ Olma Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı.....	44
Çizelge 30. Babanın Sağ Olma Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı	44
Çizelge 31. Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı	44
Çizelge 32. Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı.....	45
Çizelge 33. Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı	45
Çizelge 34. Okul Başarısını Değerlendirme Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı ..	46
Çizelge 35. Kendine Ait Oda ve Çalışma Alanının Olması Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı	46
Çizelge 36. Gençlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	47

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Modeli.....	29
-----------------------------------	----

I. GİRİŞ

Eğitim sistemimizde denetleme yöntemi olarak yazılı sınavlar kullanılır. Bu doğrultuda gelişen sistem içerisinde öğrencilerin eğitimine ne şekilde devam edeceği de merkezi bir sınav ile belirlenir. Öğrencilerin akademik hayatında önemli olan iki sınav bulunur. Birinci sınav ilköğretim basamağında uygulanan, öğrencinin hangi liseye gideceğini belirleyen sınavdır. İkinci önemli sınav ise öğrencilerin üniversite düzeyindeki eğitimlerini belirleyecek sınavdır. İsim ve içerikleri çok kez değişmiş olsa da öğrencilik hayatındaki önemleri azalmamıştır.

Her iki sınavın, öğrencilerin gelecekteki hayatlarını belirleyecek oluşu önemleri konusunda fikir sahibi olmamızı kolaylaştırır. Bu şekilde düşünöldüğünde öğrencilerin olduğu kadar ebeveynlerin de hayatında önemli bir yer belirleyen bu iki sınav, öğrencinin sınava hazırlanma döneminde yaşadığı zorluklar ile bir o kadar ebeveynleri de zorlar. Bazı ebeveynler bu zorlukları abartarak en ufak bir başarısızlık ile dünyanın sonu gelmiş gibi davranabilirler. Bu nedenle öğrenci için de ebeveynler için de sınavlar hayatı zorlaştıran faktörler olmuştur. Dolayısıyla sınav öncesi ve sınav sırasında yaşanan kaygı nedeniyle sınav performanslarının düşmesi de muhtemeldir. Sınav kaygısı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalar sonucunda görölmüştür ki kaygı çok yüksek olduğunda sınav başarısı düşerken, orta düzey bir kaygı sınav sonucunun daha iyi olmasını sağlamaktadır (Ekşi, 1998).

Kaygı hafızanın ve bilişsel işlevlerin bozulmasına ve sonucunda okul performansının düşmesine ve akademik başarısızlığa yol açmaktadır. Bu nedenle depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk ve dikkat eksikliği gibi psikiyatrik hastalıklar gelişebilir (Mazzone ve ark., 2007). Üniversiteye hazırlanan öğrencilerde ise en önemli kaygı türlerinden biri sosyal kaygıdır. Kaygı genel olarak olumsuz ve rahatsız edici bir duygu olsa da insanı motive ve teşvik etmeye yarar. Yüksek seviyedeki kaygı insana huzursuzluk verir. Kişi tarafından tehlikeli olarak ya da iç ve dış dünyadan kaynaklanan bir tehlike olasılığı olarak algılanan kaygı herhangi bir durum karşısında yaşanabilmektedir ve kişi kendisini alarm durumunda ve kötü bir şey olacaktı gibi

bir duygu içinde hissetmektedir (Demiriz ve Ulutaş, 2003). Kaygılı bireyler hedeflerinin engellendiğini düşünerek üzülmeler ve hedeflediği amaçları gerçekleştirmek için kaygılarını düşürmeye çalışırlar ve etkili yöntemler geliştirmek için çaba gösterirler (Eysenck ve ark., 2007; Derakshan ve Eysenck, 2009).

Sosyal fobi olarak da bilinen sosyal kaygı; sosyal ortamlardan kaçınma ve korku duyma ile karakterize olan reddedilme, utanma ya da eleştirilme korkusunun eşlik ettiği bozukluktur (Spokas ve Heimberg, 2009). Kişinin çeşitli sosyal durumlarda kötü bir duruma düşeceği, uygun olmayan biçimde davranacağı, olumsuz bir izlenim bırakacağı ve başkaları tarafından olumsuz biçimlerde (zavallı, aptal, yetersiz, beceriksiz vs) değerlendirileceği endişesiyle yaşadığı bir gerilim ve rahatsızlık durumu olarak tanımlanmaktadır (Demir, 2009). Sosyal kaygıyı gösteren diğer özellikler ise; eleştirilmeye, olumsuz değerlendirilmeye ya da reddedilmeye karşı aşırı duyarlılık, benlik saygısında düşüklük, haklarını savunmada güçlük çekme ve aşağılık duyguları vardır. Bu bireyler daha çok içedönüktürler. Özgüven eksikliği yaşarlar, benlik saygıları düşüktür, sosyal becerileri zayıftır, incinebilirlik düzeyleri yüksektir. Sosyal kaygıya (sosyal fobi) birçok olumsuz durumda eşlik etmektedir. Bunlar arasında agorafobi, depresyon, panik atak, çekingen kişilik bozukluğu, duygudurum bozukluğu, alkol ya da madde kötüye kullanımı sayılabilir (Öksüz, 2002).

Sosyal kaygısının çocuktaki işlevsellik üzerindeki etkisini inceleyen Erozkan' a (2011) göre sınava girecek tüm öğrencilerde yaşanan bu kaygı düzeyi özellikle sınavın yaklaştığı zamanlarda artarak huzursuzluk, titreme, baş ve göğüs ağrıları, sinirlilik, kramplar, bulantı ve kusma gibi fizyolojik belirtilerin yanı sıra çekingenlik, konuşma güçlüğü ve aktivitelerden uzaklaşma gibi birçok sosyal belirtilere neden olabilir ve bu belirtiler bazen ağırlaşarak patolojik bir duruma dönüşebilir. Gençlerin arkadaşlarıyla ve akranlarıyla olan ilişkileri, yetişkinlik dönemi için gerekli olan sosyal beceri ve kişisel yetkinlik duygularının gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Gençlerde sosyal kaygının olası nedenlerini anlamak önemlidir. Bununla birlikte, sosyal kaygının nedenleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Potansiyel etiyolojik faktörlere ilişkin mevcut çalışmaların çoğu, ailesel risk epidemiyolojik çalışmalarına, bebek ve küçük çocuklara yönelik longitudinal çalışmalara, ergenlerin kendi kendine bildirimlerine veya yetişkin örneklerini kullanan retrospektif kendi kendine bildirim metodolojilerine dayanmaktadır. Detaylar farklılık gösterse de, sosyal kaygının geliştirilmesi ve sürdürülmesi ile ilgili çoğu etiyolojik model, genetik, nörobiyoloji, yaşam stresi veya

travmatik olaylar, bilişsel davranış faktörleri ve aile faktörleri arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmaktadır (Solecki ve Hillier, 2015).

II. İLGİLİ ALANYAZIN

A. Anne-Baba Tutumu

Kişilerin yaşadıkları ve yetiştikleri çevrenin özellikleri, kişilerin çevreleri ile kurdukları ilişkiler ve çevredeki şartlar onları pek çok yönden etkilemektedir. Burada çevre şartlarının pozitif veya negatif olması değişik biçimlerde kişileri etkileyebilmektedir. Genel itibariyle pozitif şartlar içerisinde büyüyen birey pozitif gelişim sergileyebilecektir. Fakat negatif şartlarda büyüyen kişilerin gelişimleri, çeşitli biçimlerde negatif yönde etkilenebilecektir (Sezer, 2010: 2). Çocukların davranışlarında ve gelişimlerinde etkili faktörlerin başında aile gelmektedir. Burada anne ve babaların çocuklarına yönelik takındıkları tutum ve davranışlar, çocuklar üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Bunun nedeni anne ve babaların çocuklarının gelişimlerinde onların ruhsal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte onların gelişimlerinde bazı katkı sağlamasıdır. Bu sebepten dolayı anne ve babaların çocuklardaki etkilerinin oldukça fazla olduğunu ifade etmek mümkündür. Ayrıca anne-babaların tutum ve davranışlarının ahlaki değerlerin, gelenek ve göreneklerin aktarılması kapsamında sosyalleşmenin de temelleri olduğunun unutulmaması gerekmektedir (Uzuner, 2003: 45-46).

Kişileri diğer bireylerle olan ilişkilerini ve topluma olan uyumlarını biçimlendiren etmenlerden biri anne-baba tutumları ve çocukların söz konusu tutumlara yönelik algıları olmaktadır (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011: 57). Anne ve babaların tutumlarının çocuklar tarafından nasıl algılandığı oldukça önemlidir. Bu sebepten dolayı anne ve babaların tutumlarının çocuklarından tarafından nasıl algılandığını anlamaları ve buna göre gerekli özeni göstermeleri son derece önemli olacaktır. Kişilerin gelişimlerinin çocukluk döneminde başladığı düşünüldüğünde anne ve babaların tutumlarının çocuklarının yaşamlarının tamamını etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Literatürde anne-babaların tutumlarının çocukların üzerindeki etkisiyle ilgili olarak farklı görüşler ortaya koyulduğu görülmüştür.

Psikodinamik görüş açısının genel itibariyle biyolojik gelişimi ön planda tuttuğu görülmektedir. Bu görüş açısından çocuğun çevresindeki ailesindeki bireyler ile diğer bireylerin etkileşimi ile libidinal gereksinimler kişisel farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Bu görüş kapsamında fikir ortaya koyan araştırmacılar genel olarak, anne-babalar ile çocuklar arasındaki duygusal etkileşim ve söz konusu duygusal etkileşimin çocuğun kişiliği, psikososyal ve psikoseksüel durumu üzerindeki etkilerine odaklanmıştır. Bununla birlikte çocuk ve anne-babalar arasındaki ilişkinin aileden aileye değişmesinin sebebinin ise anne-babaların sergiledikleri tutumlar olduklarını ifade etmişlerdir (Erdoğan, 2013: 36).

Anne-baba tutumuna davranışçı yaklaşım kapsamında yaklaşan araştırmacılar ise çocuğun etrafındaki bireylerden gözlemlendiği pekiştirici öğelerin çocuklar üstündeki etkilerine ve söz konusu unsurların onların gelişimlerine ne biçimde etki ettiğinin üzerinde durmuşlardır. Bununla birlikte tutumlara kıyasla davranışların öneminin daha fazla olduğunu ileri sürerek, anne-baba tutumlarını onların davranışlarından hareketle kategorize etmişlerdir. Temel olarak davranışçı ve psikodinamik yaklaşımlar çocukların toplumsal gelişiminde, anne-babaların davranışları ile onların inançlarının etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Erdoğan, 2013: 36).

Anne-babaların çocuklarına yönelik tutumlarının pozitif olabilmesi, onların kendi içlerinde de karşılıklı sevgi ve saygı içerisinde olmalarına, huzurlu hissetmelerine ve kendileriyle barışık olmalarına bağlı olacaktır. Söz konusu duruma etki eden etmenler incelendiğinde anne-babaların kendi çocukluklarında iyi bir aile ortamında büyüüp büyümedikleri, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne-babaların çok erken yaşlarda çocuk sahibi olmaları veya bu durumun tersi gibi etmenler olduğu görülebilecektir (Yavuzer, 2005: 27). Anne-babaların birbirlerine sergiledikleri tutum ve davranışlar çocukların ahlaki gelişimlerini biçimlendirecektir (Özgüven, 2001: 209).

Anne-babalar çocukluk dönemlerinde kendi aileleri tarafından engellenmişlerse kendi çocuklarına da aynı biçimde yaklaşabilmektedirler. Özellikle çocuklarının daha özgür olmaları onların bilinç altında, bu durumu kıskanmalarına sebep olarak daha baskıcı tutumlar geliştirmelerine neden olabilmektedir. Bazı durumlarda ise baskıcı ailelerde büyüyene anne-babalar çocuklarına oldukça yumuşak tutum ve davranışlarda bulunabilmektedir. Ancak ortaya çıkan bu tablo ise anne-babalarının bilgi ve

tecrübelerine gereksinim duyan çocuğun bunlardan eksik kalmasına neden olabilmekte ve bu doğrultuda çocuklarda agresif davranışların ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir (Yavuzer, 2005: 27).

Anne-babaların tutumlarını etkileyen bazı faktörlerin olduğunu ifade edebilmek mümkündür. Bu faktörlerden bazılarını şu şekilde ifade edebilmek mümkündür:

- Çocukların Davranışları: Çocuklarının davranışlarının anne-babaları etkileyebildikleri ifade edilmiştir. Çocukların yaramazlık yapmaları ve ardından özür dilemeleri halinde annelerin ceza vermedikleri veya daha az ceza verdikleri belirtilmiştir. Annelerin disiplin düzeylerinin ise çocukların davranışlarına göre farklılık gösterdikleri belirtilmektedir (Dursun, 2010: 37).
- Cinsiyet: Anne ve babaya göre tutum farklılık gösterebilmektedir. Babaların genel olarak agresif tutuma sahip oldukları belirlenirken, annelerin daha demokratik tutum benimsedikleri görülmüştür. Anneler çocuklar tarafından daha yapıcı ve sakin olarak algılanabilmekte iken babalar daha otoriter algılanabilmektedir (Dursun, 2010: 38).
- Anne-babaların Eğitim Düzeyi: Yapılan çalışmalara göre eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin diğer ailelere kıyasla daha çok demokratik tutum sergiledikleri, eğitim düzeyi düşük olan ailelerin ise otoriter tutum sergiledikleri görülmüştür (Dokuzlu, 2016: 16). Eğitim düzeyi yüksek anne-babaların çocukların hatalarında ona destekleyici davranışlar gösterdikleri görülürken, eğitim düzeyi düşük ailelerde çocuklara fiziksel ceza verildiği görülmüştür (Gülkaya, 2018: 20).
- Sosyo-Ekonomik Sebepler: Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde otoriter tutumun daha fazla olabileceği belirtilmiştir. Bu ailelerdeki çocukların kaygı düzeyleri fazla oldukları gözlemlenmiştir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu iyileştikçe aile içindeki demokratik tutumun artış gösterdiği ve bu doğrultuda çocukların kaygı düzeylerinin azaldığı görülmüştür (Gökçedağ, 2001: 56,59).
- Annenin Çalışması: Annenin iş yaşamında olması çocuğa yönelik tutumunu etkileyebilmektedir. Yapılan çalışmalara göre çalışan annelerin çalışmayan annelere kıyasla çocuklarına daha fazla demokratik tutumlar sergileyebildikleri görülmüştür. Çalışmayan annelerde çalışan

annelere kıyasla daha fazla koruyucu tutum sergilendiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte çalışan annelerin disiplin tutumlarında bir azalma olduğu gözlemlenmiştir (Şanlı ve Öztürk, 2015: 240).

B. Anne-Baba Tutumuna Yönelik Bazı Modellere

Anne-babaların çocukların zihinsel ve sosyal gelişimi kapsamındaki gelişimleri kapsamında etkileri araştırmacılar tarafından incelenen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan anne-babaların çocuklarını yetiştirmek açısından benimsedikleri tutum ve davranışlar çocukların geliştirilmesi ile ilgili değişik görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu tablo ise anne-babaların tutum ve davranışlarının çocukların gelişimiyle ilgili farklı modeller oluşmasına neden olmuştur.

Anne-babaların tutumlarının çocuklarına etkisi ele alan modellerin her biri anne-babalar ile çocukların arasında kurulan ilişkiyi farklı nitelikler ve öğeler üzerinde değerlendirmiştir (Üredi, 2005: 37). Bu yönüyle bu bölümde bu modellere yer verilecektir.

1. Psikodinamik Model

Psikodinamik model kapsamında, gelişimde biyolojik etmenlerin öncelikli olduğu ifade edilmiş ve anne-baba ile çocuk arasında kurulan ilişkiyle beraber bu ilişkilerin çocuğun ruh hali, kişiliği, psikososyal ve psikoseksüel durumu üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Psikodinamik modele göre anne-baba ve çocuklar arasında kurulan ilişki aileden aileye farklılık arz etmekte ve söz konusu farklılık ise anne-babaların tutumları dolayısıyla oluşmaktadır (Gelir, 2009: 25).

Çevrenin kişiler üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde burada aile ile ebeveynlerin en önemli faktörlerden biri olduğunu değerlendirmek mümkündür. Özellikle kişilik gelişiminin doğumdan sonraki ilk beş yıllık süre içinde büyük ölçüde geliştiği ve burada anne-babaların bu süreçte oldukça etkili olduğu ifade edilmektedir. Sosyal etmenlerin burada etkili olabildiğinin unutulmaması gerekmektedir. Çocukların ilerleyen yaşlarda kişilikle ilgili problemler yaşamaları kapsamında anne-babaların tutumlarının oldukça önemli olduğu ifade edilebilecektir (Gündoğdu, 2016: 374).

2. Davranışçı Model

Davranışçı model, pekiştirici davranışların çocuklar üzerinde nasıl etkiler bıraktığını incelemiştir. Bununla birlikte bu model kişiye olan davranış şekillerinin tutumlardan daha etkili olduğunu iddia ederek anne-babaların tutumlarını onların davranışlarına göre kategorize etmiştir. Bu model açısından çocukların çevresindeki farklılıklar onların gelişim düzeylerindeki farklılıklara sebep olmaktadır. Burada anne-babaların tutumları ise çocukların farklılıklarını ortaya koyan davranış biçimleri olmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998: 24-25).

3. Adler'in Anne-Baba Tutum Modeli

Çocuklara yönelik tutumlara Adler tarafından oldukça değinildiği gözlemlenmiştir. Sevilmeyen çocuk ile şımartılan çocuk kavramlarının Adler tarafından özellikle üzerinde durulduğu görülmüştür. Şımartılmış çocuklar, tüm gereksinimlerinin diğer bireyler tarafından yerine getirileceği düşüncesine sahip olmaktadır. Bu sebeple bu çocuklar istek ve arzularının devamlı olarak yapılması beklentisindedirler. Adler, suç işlemiş olan çocukların büyük bölümünün çocukluk döneminde şımartılan kişiler olduklarını ifade etmektedir. Şımartılan çocuklar niteliksel olarak bağımlı olmakla beraber etraflarındaki insanlara emir verme eğiliminde olmaktadır. Sevilmeyen çocuklarsa anne-babalarından ilgi görmemiş veya çok az görmüş çocuklar olmaktadır. Bu sebepten dolayı şüpheli ve soğuk çocuklar olabilmektedirler. Ortaya çıkan bu tablo ise yetişkinliklerinde iyi insani ilişkiler kurabilmelerini daha zor hale getirmektedir. Yetişkinlik dönemlerinde diğer bireylerin devamlı olarak onlara karşı olacaklarını ve bu nedenle isteklerinin mücadele olarak almaları gerektiğini düşünürler. Agresif ve düşmanca tutumları isteklerini gerçekleştirmede negatif neticelerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Anne-babaların sağlıklı çocuklar yetiştirebilmesi açısından onlara sevgi vermelidirler. Bununla birlikte çocukların kendilerine güvenmeleri açısından onlara destek olmaları da önemli olmaktadır. Çocuğa verilecek destek kapsamında ona çok veya az destek değil gerektiği ölçüde destek verilmelidir. Çocuk hata yaptığında ona çok katı yaptırımlarda bulunulmamalı bunun yerine hatası ona açıklanmalıdır (Akdoğan, 2012: 33-37; Akçabozan ve Sümer, 2016).

4. Baumrind'in Anne-Baba Tutum Modeli

Baumrind yapmış olduğu sınıflandırma kapsamında anne-babaların tutumlarını dört boyut kapsamında ele almıştır. Bu boyutlar; bakım desteği, olgunluk beklentisi, anne-baba çocuk iletişimde açıklık ve anne-baba kontrolüdür. Söz konusu boyutlar kapsamında ise anne-baba tutumları izin verici, yetkeci (otoriter) ve demokratik/dengeli tutum olarak ifade edilmiştir.

Anne-baba kontrolü, yapısal olarak anne-baba tarafından konulan kurallara çocukların ne düzeyde uymaları gerektiğini ifade etmektedir. Bakım desteği, anne-babaların çocuklarıyla kurdukları ilişkilerde ne düzeyde yakın, sevecen ve sıcak olduklarını açıklamaktadır. Olgunluk beklentisi, anne-babaların çocuklarının duygusal, toplumsal ve bilişsel konularda başarılı olabilmeleri içinde onları ne ölçüde teşvik ettiklerini ve onları ne düzeyde desteklediklerini ifade etmektedir. Anne-baba çocuk iletişimde açıklık ise; anne-babaların karar alma süreçlerinde çocuklarının düşüncelerini öğrenip öğrenmedikleri, çocuklara bazı sınırlar koyduklarında bu sınırlarının sebeplerini onlara ifade edip etmedikleri ve çocuklarının düşüncelerine saygı duyup duymadıklarını açıklamaktadır (Erdoğan, 2013: 37).

Açıklamalardan hareketle Baumrind'in sınıflaması Çizelge 1'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 1. Baumrid'in Anne-Baba Tutumları Sınıflaması

		Demokratik	Otoriter	İzin verici
	Düşük			*
Kontrol	Yüksek	*	*	
	Düşük		*	
Açık İletişim	Yüksek	*		*
	Düşük			*
Olgunluk Beklentisi	Yüksek	*	*	
	Düşük		*	
Bakım	Yüksek	*		*

Kaynak: Çakır, 2017: 14.

Otoriter anne-babaların kesin ve açık kuralları bulunmaktadır. Bu bağlamda çocukların bu kurallara kesinlikle uymaları ve otoriteye saygı göstermeleri gerekmektedir. Anne-babalar çocuklarına yönelik çok duyarlık olmamakla birlikte oldukça talepkâr olmaktadır. Bu sebeple otoriter aileler kapsamında çocuklar çoğunlukla sorumluluk, bağımsızlık gibi alanlarda sorunlar yaşabilmektedirler.

Demokrat anne-baba tutumlarında anne-babaların koydukları bazı kurallar bulunmakta ve çocukların da bu kurallara bağlı olmaları beklenmektedir. Söz konusu tutum kapsamında anne-babalar çocukları ile iletişim kurmakla birlikte onların özgürlüklerini de desteklemektedirler. Demokratik tutum sergileyen anne-babaların çocukların bilişsel ve sosyal becerilerinin yüksek olması beklenmektedir (Arcan, 2006: 21).

İzin verici anne-babalar çocuklarına yönelik oldukça fazla hoşgörülü olmaktadır. Anne-babalar çocukların oldukça fazla ilgi göstermektedirler. Ancak bu anne-babalar çocukları üzerinde kontrol sağlama açısından zorluk çekmektedirler. Bu tarz tutumdaki anne-babalarda çocuklara ceza verme yoktur. Söz konusu tutumda büyümüş

çocuklarında özgüvenleri ve olgunluk seviyeleri düşük olabilmektedir. Yetişkinliklerinde bu kişiler yalnız olarak yaşamlarını sürdürmekte ve dürtülerini bastırmakta zorlanmaktadır (Arcan, 2006: 21).

5. Martin ve Maccoby'nin Modeli

Martin ve Maccoby anne-baba tutumlarını talepkârlık/ kontrol ve duyarlılık üzerine oturtmuşlardır. Anne-baba tutumlarını ise izin verici/ihmalkar, izin verici/müsamahakâr, demokratik ve otorite biçiminde ele almışlardır (Yılmaz, 2000: 162-163; Tunç ve Tezer, 2006: 38). Bu doğrultuda anne-babaların çocuklarını büyütme yöntemleri açısından duyarlılık ve talepkâr boyutları yüksek olması halinde demokratik; ifade edilen boyutlarının ikisinin birden düşük olması halinde izin verici/ihmalkâr; duyarlılık boyutu yüksek talepkâr boyutu düşükse izin verici/şımartan,; duyarlılık boyutu düşük talepkâr boyutu yüksekse otoriter anne-baba olarak ele alınmaktadır (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011: 54).

Açıklamalar doğrultusunda Çizelge 2'de Martin ve Maccoby'in anne-baba tutumları gösterilmektedir.

Çizelge 2. Martin ve Maccoby'in Anne-Baba Tutumları

		Duyarlılık/ Kabul-İlgi	
		Yüksek	Düşük
Talepkârlık/Kontrol	Yüksek	Demokratik	Otoriter
	Düşük	İzin verici/müsamahakar	İzin verici/İhmalkâr

Kaynak: Çakır, 2017: 15.

Anne-babaların duyarlılığı; çocuklarına destek olma, onların gereksinimlerine yönelik hassasiyet, ona saygı duyarak onunla ilgilenme ve onu önemsemeyi ifade etmektedir. Anne-babaların talepkârlığı ise çocuğa yönelik oldukça fazla disiplinli davranma, çocuğu sürekli takip edip, gözetleme, çocuktan onun yapamayacağı ve yaşının üzerinde isteklerde bulunma gibi durum ve olayları kapsamaktadır. Bu açıdan anne-baba duyarlılığı genel itibariyle çocukların olumlu yönde gelişmeleri ve

büyümlerine katkı sağlamaktayken, anne-baba talepkârlığı ise genel olarak çocukların negatif büyüme ve gelişmeleri açısından ele alınmaktadır (Sarı ve Acar, 2018: 29).

C. Anne-Baba Tutumlarının Sınıflandırılması

Anne-baba tutumlarının farklı biçimlerde sınıflandırıldığı gözlemlenmektedir. Bunlar içerisinde demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, ilgisiz ve mükemmeliyetçi anne-baba tutumu bu tutumlardan bazılarıdır. Bu bölümdeki alt başlıklarda bu tutumlar incelenecektir.

1. Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik anne-baba tutumunun çocukların yetiştirilmeleri ve çocukların düzgün karakterli olarak büyüebilmesi açısından uygun bir metot olduğu düşünülmektedir. Söz konusu metodu özümseyen anne ve babalar çocuklarını onlardan bir karşılık beklemeden sevmekte ve onlara saygı duymaktadırlar. Onlar çocuklarına sevgilerini yalnızca çocukları oldukları için gösterirler. Bu yönüyle demokratik anne-babalar çocuklarına ilgili olmaktadır. Ergenlik dönemlerinde çocuklarının belli sınır ve limitler dahilinde arzu ettikleri biçimde hareket etmelerine izin verirler. Bu durum çocukların kendi sorumluluklarının bilincinde olmasını sağlamaktadır. Bu sebeple demokratik tutum sergileyen anne-babaların çocukları onların otoritelerine yönelik bir korku hissetmemektedir. Bu tür anne-baba ile büyüyen çocuklar kendi düşüncelerini özgürce açıklayabilmektedir (Sezer, 2010: 3). Bununla birlikte demokratik tutumunun sergilendiği ailelerde çocukların anne-babalarını eleştirebilmektedirler. Çocuklara anne-babaları tarafından kendi kararlarını alabilmelerine yönelik olanaklar da verilmektedir. Demokratik tutumu benimseyen anne-babalar, çocuklarına kendileri açıklama ve arzu ile beklentilerini ifade ederek dışa dönük bir kişi olmalarına yardımcı olmaktadır (Erbil ve diğ., 2006: 9).

Yürütülen çalışmalara göre demokratik anne-baba tutumu sergileyen bir ailede büyüyen çocuklarda benlik saygısı, sosyal gelişim, akademik başarı ve kendine olan güven açısından izin verici veya otoriter anne-baba tutumu sergileyen ailede yetişmiş çocuklara kıyasla daha pozitifler sonuçlar elde edilmektedir (Baykan, 2014: 33). Demokratik tutum sergileyen anne-babanın olduğu ailelerde yetişen çocukların otoriter bir ailede yetişen çocuklara kıyasla kaygı puanlarının daha az çıktığı ifade

edilmiştir. Bu sebepten dolayı otoriter tutum sergileyen ailelerde büyüyen kişilerin demokratik ailelerde büyümüş kişilere kıyasla daha kaygılı olması söz konusu olmuştur. Demokratik tutum sergileyen anne-babaların olduğu ailelerde büyüyen çocuklara yönelik güven duyulması, çocukların da kendilerine güvenerek büyümelerine neden olmakta ve bu durum bu bireylerin kaygı düzeylerinin azalmasına sebep olduğu ileri sürülmektedir (Akgün ve diğ., 2007: 285).

Sosyo-ekonomik koşulların anne-baba tutumları üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Yapılan bir çalışmanın neticesine göre; anne-babaların sosyo-ekonomik seviyesi artış gösterdikçe anne- babaların demokratik tutum sergileme ihtimalinin artış gösterdiği, bu seviye azaldıkça ise ihmal ve istismarda bulunan ve cezalandırıcı tutum sergileme olasılığının arttığı görülmüştür (Sezer, 2010: 13).

Anne-baba tutumları inceleyen farklı bir çalışmada ise eğitim seviyesinin anne-baba tutumları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çalışmanın neticesine göre; anne-babaların eğitim seviyesi artış gösterdikçe demokratik tutum sergileme düzeylerinin artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte eğitim düzeyinin artması ile birlikte anne-babaların geleneksel tutumlarında bir azalmanın ortaya çıktığı genel itibariyle tutumların ise pozitif yönde etkilendiği görülmüştür (Özyürek ve Şahin, 2005: 21).

Yapılan araştırmalar doğrultusunda demokratik anne-baba tutumları, en makul tutum olarak değerlendirilmektedir. Bunun nedeninin ise demokratik anne-baba tutumları kapsamında yetişen çocuklarda kendini suçlama, kararsızlık, yetersizlik, çaresizlik gibi tabloların oluşmasının güç olduğu görüşüdür (Baykan, 2014: 33). Yürütülen çalışmalardan hareketle, çocukların yetiştirilmesinde demokratik tutumun sergilenmesinin yararlı olabileceği ve söz konusu tutumun birçok açıdan kişileri etkileyebileceği sonucuna varılmıştır.

2. Otoriter Anne-Baba Tutumu

Otoriter anne-baba tutumunun sergilendiği ailelerde, çocukların neler istedikleri ve ne gibi niteliklere sahip oldukları dikkate alınmamaktadır. Anne-babalar kendi istekleri doğrultusunda çocuklarının davranmasını istemektedir. Söz konusu aileler kapsamında çok sert bir disiplin bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu tablo çocukları yetişkinlik döneminde oldukça negatif yönde etkilemektedir. Bununla birlikte yürütülen çalışmalarda erkek çocuklarında benlik saygısının düştüğü ve şiddet eğilimin yükseldiği gözlemlenmiştir (Sezer, 2010: 4). Bununla birlikte otoriter

tutumun hakim olduğu aileler kapsamında çok sert kurallar bulunmakta ve çocukların bu kurallara sualsiz ve sorgusuz olarak uyması beklenmektedir. Çocukların kurallara uymaması halinde onlara fiziksel şiddet uygulanmaktadır. Bu sebepten dolayı çocuklar ve anne-babalar arasında kurulan ilişki kapsamında korku hakim olmaktadır (Erbil ve diğ., 2006: 8).

Otoriter anne-baba tutumuna bağılı olarak büyüyen çocukların kaygı düzeyinin yüksek ve özsaygının düşük olduğu görülmektedir. Bu problemlerle birlikte bu çocukların adapte olma veya uyum gösterme açısından bazı sorunlar çektikleri gözlemlenmiştir. Bu unsurların dışında bu çocukların öfke eğilimli oldukları da gözlemlenmektedir (Sak ve diğ., 2015: 974).

Anne-baba tutumları üzerinde pek çok faktörün etkili olabileceği ifade edilmekte ve bu faktörler içerisinde eğitim düzeyi, çocuk sayısı, yaşanan evin, yaş aralıklarının olduğu belirtilmiştir. Bununla ilgili olarak yapılan bir çalışmada Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan anne-babalara kıyasla İç Anadolu Bölgesi'nde yaşayan anne-babaların daha izin verici ve demokratik anne-baba tutumu sergiledikleri gözlemlenmiştir. Özellikle ailelerin eğitim düzeylerinin bulunulan bölgeye farklılık göstermesi ve ailenin gelişmişlik düzeylerinin değişmesinin, ailelerin sergiledikleri tutumları etkilediği üzerinde durulmuştur. Anne-babaların eğitim seviyelerinin anne-baba tutumları ile yakından ilişki içinde olduğu ve bu bağlamda eğitim düzeyinin artması ile birlikte ailelerin izin verici veya otoriter anne-baba tutumundan daha da uzaklaştıkları gözlemlenmiştir. Bununla beraber iki ya da üç çocuğu olan ailelere kıyasla üç ya da dört çocuğu olan ailelerin daha çok izin verici ve otoriter aileler oldukları ifade edilmiştir (Sak ve diğ., 2015: 985). İfade edilenler doğrultusunda anne-babaların otoriter tutum sergilemelerinde pek çok faktörün etkili olduğunu ifade edebilmek mümkündür.

Anne-babaların tutumlarının çocuk sayısı ile ilişkili olduğunu ifade eden farklı bir çalışma da bulunmaktadır. Çocuk sayısının fazlalaşmasıyla anne-babaların demokratik tutum sergilemekten uzaklaştığı ve baskı üzerine kurulu tutumların fazlalaştığı ifade edilmiştir. Çocuk sayısının fazlalığının anne-babaların sorumluluklarını artırdıkları ve bu sebepten dolayı çocuklara ayrılması gereken zamanın azaldığı ve bu durum çocuk başına düşen ilginin azalmasına sebep olduğu görülmüştür. Anne-babaların eğitim seviyeleri ile çocukların doğum sıraları kapsamında da sergilenen tutumlar arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Eğitim

seviyeleri düştükçe izin verici veya otoriter anne-baba tutumlarının benimsenme düzeylerinin artış gösterdiği belirtilmiştir. Doğum sırasıyla ilgili olarak inceleme yapıldığında ise 1. ve 2. sırada çocuklara doğan çocuklara kıyasla 3. sırada doğan çocuklara anne-babaların daha disiplinli ve koruyucu tutum sergiledikleri görülmüştür. Anne-babaların bu tutumlarında onların daha deneyimli hale gelmeleri, yaşlarının ilerlemiş olmasının ve çocuklarının beklentilerinin karşılanması açısından onlara daha baskıcı davranmalarının daha etkili olduğunun düşünmelerinin tesiri olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber üçüncü ve sonraki çocukların yaşlarının küçük olması sebebiyle anne-babaların koruyucu tutum sergiledikleri, artan çocuk sayısı ile beraber anne-babaların sabırlarının azalmasının da etkili olduğu ifade edilmiştir (Özyürek ve Şahin, 2005: 29).

Otoriter anne-baba tutumu sergileyen aileler ile demokratik anne-baba tutumu sergileyen aileler kıyaslandığı bir çalışmada; otoriter anne-baba tutumunun olduğu bir ailede büyüyen kişilerin yeni fikirler ortaya çıkarmada, karar vermede kaygılı ve korku duydukları belirlenirken, demokratik anne-baba tutumunun hakim olduğu bir ailede büyümüş çocukların ise kişilik olarak pozitif tutumlar sergiledikleri görülmüştür (Demir ve Kumcağız, 2005: 230-231).

3. Aşırı Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Aşırı koruyucu anne-baba tutumu sergileyen ailelerde çocuklara oldukça fazla müdahale edilmektedir. Bu tür ailelerde çocuklar tarafından yerine getirilmesi gereken sorumluluklar anne-babalar tarafından yerine getirilmektedir. Anne-babalar çocuklarının yapmaları gereken faaliyetleri kendileri yaparken iyi bir şey yaptıklarını düşünürler. Anne-babalar bu tür bir tutum takınarak çocukların kendi kendilerine yetebilmelerine olanak vermezler. Bu durum çocukların özgür olarak hareket etmelerini engellemiş olmaktadır.

Aşırı koruyucu anne-baba tutumunu sürdüren ailelerde çocuklara karşı aşırı ilgi olmakla birlikte çocukların aşırı kontrol edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu kontrol ve ilgi konusunda bazı durumlarda çok ileriye gidilmesi durumu ortaya çıkabilmektedir. Olması gereken yerlerin dışında da bir müdahalenin olması durumu gözlemlenebilmektedir. Ortaya çıkan bu tablo neticesinde çocuklar kendi başların karar alıp, bunu uygulamaya koyamazlar. Bu sebepten dolayı aşırı korumacı anne-

baba tutumunu benimseyen ailelerde büyüyen bireylerin bağımsız hareket edebilmesi mümkün olmayabilmektedir (Yücel, 2013: 22).

Aşırı koruyucu anne-baba tutumu ile büyüyen bireylerde kendi başlarına karar alamama, arzuları gerçekleşmeyince ağlama, özgür bir biçimde hareket edememe veya bir eylemde bulunamama gibi tutum ve davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Aşırı koruyucu anne-baba tutumu olan ailelerdeki çocukların kendi başlarına bir iş yapması söz konusu olduğu için el becerileri yeterince gelişmeye bilmektedir. Aşırı koruyucu anne-babalar çocukları koruyabilmek adına tüm işleri ve faaliyetleri kendileri yapmakta ve bu durum çocukların kendilerini geliştirememelerine neden olmaktadır. Büyünce bu çocuklar son derece sınırlı ve kırgın olabilmekle beraber topluma adapte olmakta zorlanabilmektedirler (Yücel, 2013: 23).

Anne-baba tutumları ile karar alma stratejilerinin incelendiği bir çalışmada, koruyucu ve otoriter bir anne-baba tutumu ile yetiştirilmiş kişilerin karar alma becerilerin negatif etkilendiği gözlemlenmişken demokratik anne-baba tutumu ile yetiştirilmiş kişilerde ise bağımsız karar alabilme davranışının geliştiği görülmüştür. Bu sebepten dolayı anne-baba tutumları ile bağımsız ve akılcı karar alabilme yeteneği arasında bir ilişkinin olduğunu ifade edebilmek mümkün olmaktadır (Eldeleklioğlu, 1999: 8).

Aşırı korumacı anne-baba tutumu ile yetiştirilmiş çocukların büyüme dönemine geçiş yapmasıyla birlikte bazı sorunlarla karşı karşıya kalabilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu çocuklar tek başlarına karar alabilmekte zorlanabilmektedirler. Aşırı korumacı anne-babalarından dolayı sorumluluk almaktan uzak kalmak isteyebilmektedirler. Bir faaliyeti veya bir süreci yürütürken diğerlerinin onayını almak durumundadırlar.

4. İlgisiz Anne-Baba Tutumu

İlgisiz anne-baba tutumunun sergilendiği ailelerde büyüyen çocukların ihmale maruz kaldıkları ve anne-babaların çocukları ile ilgili sorumluluk almadıkları görülmektedir. Bu tür anne-babaların genel olarak ilgileri yüzeysel olduğu için bu çocukların duygusal ve fiziksel gelişimleri de yetersiz olabilmektedir. Bu tutuma sahip anne-babalar, kendi gereksinimlerine daha fazla önem vermekte ve bu yönüyle kendi gereksinimlerini ön plana koymaktadır (Dursun, 2010: 34).

İlgisiz anne-baba tutumunun hakim olduğu ailelerde çocukların gereksinimlerinin ne olduğu pek bilinmemektedir. Burada genel olarak çocukların zorunlu ihtiyaçları giderilmektedir. Anne-babalar kendi iş ve sorumluluklarının üzerinde durmakta, çocuklarsa yalnız başlarına olmak durumunda kalmaktadır. Anne-babalar çocukları tarafından rahatsız edilmedikleri sürece onlara dikkat etmemektedir. Ortaya çıkan bu tablo ise anne-babalar ile çocuklar arasında bir sevgi bağının oluşmasını zorlaştırmaktadır (Çınar, 2016: 13).

İlgisiz anne-baba tutumunun kökeninde çocukların gereksinimleri giderilmediği için devreye ihmalkârlık da girebilmektedir. Anne-babaların bu tutumları sebebiyle çocuklar daha fazla yalnız başlarına kalmaktadır. Bu durum anne-babaların çocuklar üzerindeki denetimlerinin de az olmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan bu tablo ise çocuğun hatalı tutum ve davranışlar sergilemesine sebep olmaktadır.

Yürütülen çalışmalarda, ilgisiz anne-baba tutumuyla büyüyen kişilerin yaşlılarıyla kurdukları ilişkilerde problemler yaşadıkları ve söz konusu kişilerin yaşlılarına kıyasla akademik alanda daha başarısız oldukları gözlemlenmiştir (Baykan, 2014: 33).

Agresif, tutum ve davranışların en fazla ilgisiz anne-baba tutumu ile yetiştirilmiş kişilerde gözlemlendiği ifade edilmektedir. Demokratik anne-baba tutumu ile yetiştirilen çocukların ise saldırganlık davranışının oldukça az gözlemlendiği belirtilmektedir (Demir ve Kumcağız, 2015: 230). İlgisiz anne-baba tutumu ile büyüyen çocuklar kötü muamele ve ihmal gibi tutum ve davranışlarla karşı karşıya kaldıkları için kendini değersiz hissetme, depresif tutum ve davranışlar, sorunlu davranışlar, saldırganlık ve suçluluk davranışları sergileyebilmektedir (Yücel, 2013: 22).

5. Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu

Mükemmeliyetçi anne-baba tutumunun sergilendiği ailelerde, çocuklardan beklentiler oldukça yüksek olmaktadır. Bu açıdan bu tür ailelerde çocuklardan her konuda başarılı olmaları beklenmektedir. Bununla birlikte çocukların başarılı olmadıkları konularda bu başarısızlığı başarıya çevrilmesi beklenmektedir. Bu tutumun olduğu ailelerde beklentiler oldukça fazla olmaktadır.

Mükemmeliyetçi anne-baba tutumun hakim olduğu ailelerde çocukların istek ve beklentilerinden çok anne-babaların istekleri ön planda olmaktadır. Anne-babalar kendi doğrularından hareketle çocuklarını yetiştirmektedirler. Çoğunlukla çocuklar

diğer ailelerin çocukları ile karşılaştırılmaktadır. Bu tür tutumun hakim olduğu ailelerde anne-babaları tatmin edebilmek oldukça güçtür (Pekkarakaş, 2010: 14).

Mükemmeliyetçi anne-baba tutumunun gözleendiği ailelerde çocukların kendi düşünceleri açıklamalarına imkan verilmemesi, anne-babaların çocukların her konuda başarılı olması açısından beklentilerinin olması, anne-babaların çocuklarını devam eleştirmeleri bu çocukların utangaç, çekingen ve içedönük olmalarına neden olabilmektedir (Hamarta ve diğ., 2010: 75).

Mükemmeliyetçi anne-baba tutumun hakim olduğu ailelerde koşullu sevgi hakim olmaktadır. Bu aileler kapsamında çocuklar anne-babalarının her istediğini yaptıklarında sevildiğini düşünmektedirler. Bu sebepten dolayı çocuklar sevginin bu şekilde oluştuğunu düşünmektedirler. Bu tür ailelerde büyüyen çocuklar da ilerde mükemmeliyetçi olabilmektedir. Akademik ve iş yaşamında başarılı olabilmelerine rağmen bireyler arası ilişkilerde başarısız olabilmektedirler (Pekkarakaş, 2010: 14).

D. Sosyal Kaygı

1. Sosyal Kaygı Tanımı

İnsanoğlu toplumsal bir canlıdır. Bu sebeple bireyler toplumda diğer bireylerle iyi ilişkiler kurabildiği sürece yaşamlarını anlamlı bir biçimde sürdürebileceklerdir. Sosyal ilişkiler kurabilmek ve diğer bireylerle etkileşim kurabilmek farklı sebeplerle bireyler açısından sorun teşkil edebilmektedir. Toplum önünde konuşma zorluğu çeken, kendini ifade etmekte zorlanan, toplum karşısında endişelenen bireylerin sosyal kaygı düzeyi oldukça fazla olmaktadır (Sungur, 2000: 27). Ortaya çıkan bu tablo ise sosyal kaygı bozukluğu olarak ifade edilmektedir. Sosyal kaygı, toplumda içinde olmaktan ve toplumda görev üstlenmekten çekinde olarak tanımlanabilecektir (Hamarta ve Baltacı, 2013: 234).

Sosyal durumlarda sıkıntı, kaygı, rahatsızlık ve korku yaşama, kasıtlı şekilde sosyal ortamlardan uzak durma ve başkalarının onu negatif değerlendireceği korkusuna kapılmayla karakterize olan bir psikolojik hastalık olarak sosyal kaygı karşımıza çıkmaktadır (Watson ve Friend, 1969: 448). Ergenlik döneminde başlayan sosyal kaygı çok kalıcı bir bozukluktur. Sosyal kaygı kişilerin hayat kalitelerini ve işlevselliklerini azaltmaktadır. Ayrıca iş, aile ve sosyal yaşamlarında ciddi bozulmalara yol açmaktadır. Duygudurum bozukluklarının sosyal kaygılarına eşlik

eden kişilerde bu alanlarda daha fazla bozulmanın meydana gelmesi söz konusudur (Aderka ve ark., 2012: 398; Barrera ve Norton, 2009: 1089; Fehm ve ark., 2005: 460). Sosyal kaygı bozukluğu var olan kişilerin genelinde hayatları süresince minimum bir psikolojik hastalık görülmektedir (Chartier, Walker ve Stein, 2003: 731; Koyuncu ve ark., 2014: 368). Bunun yanı sıra sosyal kaygıya eşlik eden rahatsızlıklar arasında kaygı bozuklukları, depresyon, madde kötüye kullanımı ve alkol yer almaktadır. Ayrıca sosyal kaygıyla yüksek intihar riski arasında da ilişki tespit edilmiştir (Fehm ve ark., 2005: 460; Ohayon ve Schatzberg, 2010: 241; Olfson, 2000: 525; Schneier ve ark., 1992: 285).

Bireylerde sosyal kaygının olması durumunda kişilerarası ilişkilerinde karşılığında yer alan kişiler ile iletişim kurmaktan ziyade konuşmama, sessizliğini koruma, hareketsiz kalma ve uzaklara bakma benzeri kaçınma davranışları ortaya çıkmaktadır. Sosyal kaygı bozukluğunda daha belirgin ve erken olarak ellerin titremesi ve yüzün kızarması belirtileri görülmektedir. Genellikle kişinin izlendiği ve ilginin üzerinde olduğunu düşündüğü zamanlarda sosyal ortamlarda bu belirtilerin görülmesi söz konusudur (Fahlen, 1996: 230).

Önemsenen veya korku duyulan bir sosyal faaliyetin gerçekleştirilmesi genel olarak kişide olağan bir kaygı tepkisi ortaya çıkarmaktadır. Bireylerde kaygı doğum ile başlamakta ve hayat boyunca devam etmektedir. Ancak burada kaygının belli bir seviyede olması sağlık olmaktadır. Belli düzeyde olan kaygı bireyin başarılı olabilmesi adına çalışması ve kendini geliştirmesi açısından olumlu bir nitelik taşımaktadır. Fakat aşırı kaygı bireylerin hayatlarını sürdürmesine engel olabilmektedir. Bu şartlarda ise kişilerin hayatlarını düzgün sürdürebilmesi için bazı tedbirler alması gerekmektedir. Bu yönüyle kaygı belli düzeyde bireyleri motive ettiğinde etkili olmaktadır aşırı olması halinde bireylerin hayatlarına olumsuz yönde yansımaktadır (Eren, 2006: 47). Sosyal kaygı ile ilgili olarak şu tanımlamaların yapılabilmesi mümkündür:

- Sosyal kaygı, bireylerin değişik sosyal şartlarda olağan dışı tutumlar sergileyecekleri, makul olmayan duruma düşecekleri, olumsuz öğeler ortaya koyacağı düşüncesiyle gergin hissetmeleri ve rahatsız olmaları biçiminde tanımlanabilir (Eren, 2002: 52).
- Sosyal kaygı, diğer kişilerce eleştirileceğini, diğer kişiler karşısında komik duruma düşmesine sebep olacak davranışlarda bulunacağı yönelik kaygıya sahip olmayı açıklamaktadır. Birey böyle bir his içindeyken

diğer kişiler tarafından dikkatli bir biçimde takip edildiğini düşünmektedir (Erkan, 2002: 31).

Genelde kişilerin hayatlarının önemli bir parçasını meydana getiren sosyal ilişkiler, bireyin hayatlarını önemli düzeyde etkilemektedir. Fakat sosyal kaygı yaşayan bireyler açısından sosyal ilişkiler hayatlarını negatif yönde etkileyen bir olgu olarak ifade edilmektedir (Kashdan, 2007: 351). Sosyal kaygı kavramına aynı zamanda “değerlendirme kaygısı” olarak da isimlendirilmektedir. Sosyal kaygının, sadece kişiler tarafından ne biçimde değerlendirildiği ile ilgili ortaya çıkmadığı, bununla birlikte değerlendirilme olasılığı olmasa bile bu durumun ortaya çıkabildiği öne sürülmektedir (Erkan, 2002: 41).

2. Sosyal Kaygı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımları

Sosyal kaygı ile ilgili kuramsal yaklaşımların farklı biçimlerde ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir:

- Bilişsel yaklaşım
- Davranışçı yaklaşım
- Psikoanalitik yaklaşım
- Beceri eksikliği yaklaşımı
- Kendini sunma yaklaşımı

a. Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım, sosyal kaygısı olan bireyler üzerinde yürütülen çalışmalar kapsamında ortaya çıkmıştır. Sosyal kaygı düzeyi yüksek olan bireylerin utanılacak bir durum içine düşecekleri ile reddedilecekleri ile ilgili bazı inançları bulunmaktadır (Hürca, 2018: 38):

- Sosyal kaygı meydana getiren şartlarda utanç hissedilecek bir davranış ya da fiziksel bir belirti sergilenecek
- Fiziksel bu belirtiler ya da fiil, değişik bireyler tarafından görülecek,
- Ortamda bulunan diğer bireyler söz konusu fiil veya belirtilerle ilgili negatif değerlendirmelerde bulunacak
- Söz konusu negatif değerlendirmeler sadece ortaya çıkan durumlarla ilgili olmayacak, kişinin kendi karakteri ve kişiliği ile ilgili olacak ve bundan sonra kimse tarafından istenmeyecek

- Bireye yönelik değerlendirmeler normal dışı bir olay olup bireyi değersizleştirecektir.

Sosyal kaygının bilişsel modele göre temelini, kişilerin kendileri hakkında pozitif izlenimini başkalarına göstermek amacı ile güçlü bir isteğinin bulunmasıdır. Aynı zamanda bunu yapabilme yeteneği hususunda belirgin şekilde güvensizlik yaşaması oluşturmaktadır. Sosyal kaygısı bulunan kişiler tarafından, sosyal dünyaları ve kendileri ile alakalı sosyal durumlarda tehlike altında olduklarına inanmaya eğilimli oldukları bazı varsayımların geliştirilmesi söz konusudur. Kişiler sosyal durumlarda tehlike içerisinde bulduklarının uygun olmayan şekillerde tepki vereceklerini düşünürleri. Bunun neticesinde ise, kabul edilmeyecekleri, değer ve statülerini yitirecekleri düşüncesinde kapılırlar. Bu düşünceler beraberinde kaygıyı doğurmaktadır. Bu çerçevede davranışsal, bedensel, bilişsel ve duygusal değişiklikler meydana gelmektedir (Clark ve Wells, 1995: 69-70). Bu durumda sosyal durumlarda algılanmış olan tehdit ipuçlarına dikkat edilmemesi durumunda kaygı bozukluğu devam edebilmektedir (Clark, 1999: 9).

Sosyal kaygısı bulunmayanlara kıyasla bulunan kişiler sosyal etkileşimleri hakkında daha az bilgiyi anımsamaktadır. Aynı zamanda anımsadıkları bilgilerde genellikle yanlış yaptıkları ve daha çok kendilerine yönelik dikkatlerinin olduğu grlmektedir. Kişiler sosyal etkileşimlerinden kendilerine dikkatlerini yoğunlaştırmalarından dolayı doğru bilgileri anımsayamamaları söz konusudur. Sosyal kaygısı bulunan kişilerin bilişsel model ile uyumlu şekilde kendi odaklı düşünme davranışı da sosyal bilgileri işleme becerilerinde olumsuz etki yaratmaktadır (Hope, Heimberg ve Klein, 1990: 185).

Olumsuz benlik algısıyla sosyal kaygıyla karakterize olan öteki kişilerin negatif değerlendirme bulunmasından kuru duyma arasında bir ilişki vardır (Clark, 1999: 6). Kişiler tarafından kendilerinin de negatif bakış açısıyla değerlendirildiğini belirten Christensen, Stein ve Means-Christensen (2003: 1368) tekilerinin de aynı biçimde kendilerini değerlendirdikleri düşüncesinin oluştuğunu ifade etmektedir. Kişiler teki kişileri de olumsuz şekilde değerlendirilmektedir. Fakat teki kişilere kıyasla daha fazla değerlendirilmeleri söz konusudur. Sosyal kaygısı bulunan kişilerin yorumlama yanlılığını bahsi geçen düşünce stili belirtmektedir. Öteki kişilerin, bireyleri olumsuz şekilde değerlendirdikleri ile alakalı inançları, etkileşim içerisinde buldukları

kişilerin gerçek düşünceleri değildir. Ayrıca bu durum kendi olumsuz benlik izlenimlerinin bir izi şeklinde ifade edilebilmektedir.

Sosyal kaygısı bulunan kişilerin olumsuz kendilik algısının meydana gelmesinde 3 çeşit içsel bilgiden yararlandığı Clark (2001: 407) tarafından ileri sürülmektedir. Sosyal kaygısı bulunan kişiler için tedirgin hissetmenin kuşkulu görünmeye eş olması bunlardan ilki olarak karşımıza çıkmaktadır. Hafif şekilde elleri titreyen kişi tarafından çok şiddetli olarak bu titremenin hissedilmesi ve diğer kişiler tarafından da böyle düşünüldüğünü kabul etmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Sosyal kaygı yaşayan pek çok kişi tarafından bir gözlemci gözüyle kendilerini gördükleri ve dışarıdan bir bakış açısı ile kendilerini değerlendirdikleri, zihinlerinden kendiliğinden meydana gelen görüntüler söz etmesi de bunlardan ikincisidir. Bahsi geçen bu görüntüler, kişilerin korkularının görselleşmiş halidir. Aynı zamanda kişinin gözlemci tarafından ne şekilde görüldüğü hakkında gerçekliği yoktur. Bireyin iş yerindeki muhabbete dahil olması halinde aptal görüneceğini düşünmesi sonucunda konuşmaya başlamadan önce dudak çevresinde bir gerilme hissetmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Birey tarafından kaygı hissedilmesi ile, mesai arkadaşlarının gözünden oluşan ve çarpık bir surat ifadesinin kendinde bulunduğunu gösteren bir görüntü ortaya çıkabilmektedir. Bireyin sosyal benliğinin olumsuz şekilde görmesinde en yaygın biçimde kullanılan duygularla hareket etmenin etkili olması da bu içsel bilgilerden sonuncudur. Kişilerin yanlarında görüntüsü bozuk olan bir kadının olması ve konuşmayı arzu ettiği kişilerden kendini ayrı ve farklı hissetmesi söz konusu içsel bilgiye örnek olarak verilebilir. Aynı zamanda bu duygu, kendisi ile alakalı ilgi çekici olmayan ve aptal algısını da daha güçlü hale getirebilmektedir.

b. Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı yaklaşım açısından sosyal kaygı üç biçimde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; bilgi aktarımı, doğrudan şartlanma ve gözlem yoluyla öğrenmedir. Sosyal bir ortamda istenmeyen bir olay yaşamış olan bireyi görerek korkunun başlaması gözlem yoluyla öğrenme denilmektedir. Bilgi aktarma, sosyal şartların zararlı olan bilgileri kişiye sözel ya da sözel olmayan şekillerde kişiye aktarılmaktadır. Doğrudan şartlanmada ise kişi sosyal şartlarda travmatize eden tecrübe yaşamaktadır. Genel olarak karşı karşıya kalınan travmatize olaylar sosyal kaygı gelişimine sebep olmaktadır (Mercan, 2007: 59).

Davranışçı yaklaşım açısından sosyal kaygısı olan bireylerde davranışlarda hata yapma korkusu, mükemmeliyetçi olma isteği ve kişinin kendini devamlı eleştirme eğiliminin olması gibi durumlar olmaktadır (Keskin ve Orgun, 2007: 263). Davranışçı yaklaşım sosyal kaygının öğrenilmiş davranışlardan ortaya çıktığını ifade etmektedir.

c. Psikoanalitik Yaklaşım

Sosyal kaygı, uygun olmayan inançlar ve akılcı olmayan fikirlere sahip olarak kişinin kendini engellediğini hissetmesine dayanmaktadır. Bu yaklaşım, bireyin mantıksız ve mantıklı olma eğilimlerinin doğuştan ölünceye kadar devam ettirdiğini ileri sürmektedir. Bireyler hoş olan davranışlarda bulunma ve mantıklı olma kuvvetine sahip olmaktadır. Ayrıca mantıktan uzak davranmak, diğer bireylere zararlı davranmak ve bunun gibi tutumları yeniden yapmamak adına bireyler önemli potansiyele sahiptirler. Psikoanalitik yaklaşım bireylerin mantıklı olmamayı nasıl koruduklarını ve buna nasıl sahip oldukları ile yakından ilgilenmektedir (Ümmet, 2007: 62).

d Beceri Eksikliği Yaklaşımı

Heinberg ve Juster (1995) tarafından geliştirilen bu modele göre bireydeki sosyal kaygı, sosyal beceri eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bir diğer ifadeyle kişi söz konusu eksikliğe bağlı olarak değerlendirilme korkusuna sahiptir. Beceri eksikliği modeline göre bireyler, sosyal ortamlarda nasıl davranmaları ile ilgili bir tecrübeye sahip olmaması veya bunu ne biçimde yapması gerektiğini öğrenmemiş olması veya bunu pratik etmemiş olmaması neticesinde sosyal kaygıya sahip olmaktadır. Sosyal kaygının bu becerinin eksik olması sebebiyle ortaya çıkması söz konusu oluyorsa sosyal kaygı sorunu olmayan bireylerde bu becerinin yüksek olması gerekmektedir. Ancak bununla ilgili çelişkili sonuçlar bulunmaktadır (Tok, 2019: 36).

e. Kendini Sunma Yaklaşımı

Kendini sunma yaklaşımı, sosyal kaygının temelinde kişinin kendiyle ilgili bozulmaların olduğu ileri sürmektedir. Söz konusu bozulmalar kendine yönelik algılarda ve kendine yönelik saygıda değersizlik hissi ile ortaya çıkmaktadır. Söz konusu yaklaşım açısından birey, kendinden utanmakta ve kendini devamlı olarak eleştirme eğiliminde olmaktadır. Bu bireylerin onay alma duygusunu tecrübe edemedikleri görülmektedir (Erkan, 2002: 38).

Kişiler, bireysel ilişki kurduğu bireylerde belli bir izlenim bırakmaya eğilimli olmaktadır. Fakat bu izlenim ve etkilerinin yarar sağlayıp sağlamayacağından emin olmamaktadırlar. Bu şartlarda kişi üst düzeyde sosyal kaygı hissetmeye başlamaktadır. Sosyal kaygısı olan kişi farklı kişilerle ilişki ve iletişim kurmaktan kaçınmaya başlamaktadır. Bireyleri etkileyemeyeceğini düşünmeye başlamaktadır. Bu sebepten dolayı insanlardan ve toplumlardan uzak durma eğilimi sergilemeye başlamaktadır (Erkan, 2002: 39).

f. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kurama göre erken dönem ilişkilerin kalitesi ve sürekliliği nesne ilişkilerinin temelini meydana getirmektedir. Bu içselleştirilmiş nesne temsilleri başkalarının davranış ve tutumları ile ilgili beklentilerini oluşturur. Doyum sağlayıcı ve sürekli nesne temsilleri tehlikelere karşı güven ve emniyet duygusunun geliştirilmesini sağlar. Nesne ilişkilerinde meydana gelen bozukluklar kişisel güvenliği sarsar ve kişinin anksiyete geliştirmesine neden olur (Dilbaz, 1997).

Korku ve kaygı ortak özellikleri olan, her ikisi de insanda kötü bir şey olacağı duygusu uyandıran nahoş ve istenmeyen deneyimlerdir. Her iki duygu da insanı hayatta tutacak sinyal görevi görebilir ve insanı tehdit-tehlikelerden koruyabilir. Korku bir dış tehdit ve tehlike karşısında verilen bir yanıt iken kaygı iç dünyadan doğan tehlikelere verilen bir yanıt özelliği taşımaktadır. Freud, kaygıyı anlattığı en temel eserinde kaygıya yol açan durumları şu şekilde tanımlamıştır;

1-Sevgi nesnesinin kaybı

2-Sevgi nesnesinin sevgisinin kaybı

3-İğdiş edilme

4-Kişinin kendi içindeki ahlaki suçlamalarına ilişkin tehditler (Akhtar, 2017).

Freud'a göre anksiyete hissedilen bir şey ve tehlikeye karşı verilen bir tepkidir. Nesne yitimi anksiyetenin önemli bir belirleyicisidir. Freud İlk teorisinde kaygıyı bastırılmış libido ile ilgili olduğunu düşünmüş ve bu şekilde açıklama yoluna gitmiştir. Sonraki yıllarda yaptığı çalışmalarında bu teoriyi terk etmiş ve kaygının bir tehlike beklentisi ile ilgili olduğunu hatırlatıcı bir imge ile karşılaştığında yeniden üretileceğini ve bastırmanın sonradan geldiğini vurgulamıştır (Freud, 2013).

Gabbard anksiyetenin kökenini önemli bir düzeyde süperegodan kaynaklandığını belirtmiştir. Gabbard'a göre, birey içselleştirdiği ahlak ve vicdan standartlarına uygun davranışlar göstermediğinde yaşadığı derin suçluluk nedeni ile anksiyete duymaktadır ve birçok insan yaşadığı bu duygulanımın kökenindeki nedenlerden haberdar bile değildir. Gabbard, anksiyeteyi gelişimsel hiyerarşiye göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

- 1-Süperego anksiyetesi
- 2-Kastrasyon anksiyetesi
- 3-Sevgiyi yitirme korkusu
- 4-Obje yitirme korkusu
- 5-Kovuşturulma anksiyetesi
- 6-Dağılma Korkusu (Gabbard'dan akt: Geçtan, 2003).

Psikanalitik kuram genel olarak anksiyeteyi şu şekilde açıklama yoluna gitmiştir: Cezalandırılma tehlikesi içeren yasaklanmış cinsel ve saldırgan dürtülerin bilince gelmesi durumunda sinyal anksiyetesi doğar ve bu durum çeşitli savunma mekanizmalarını harekete geçirir ve bunun sonucunda anksiyete ortaya çıkar. Sosyal kaygı da aynı perspektiften anlatım bulmuş; kabul edilemez nitelikteki bilinçdışı arzu/fantezilerin ve bunlara karşı geliştirilen savunmaların bir ürünü olarak değerlendirilmiştir. Psikodinamik kuramda sosyal anksiyete spektrumundaki sahne ürküntüsü herhangi bir performansın (konuşma, gösteri) hemen öncesi duyulan anksiyete olarak değerlendirilir. Buna göre sahne ürküntüsü yaşayan bireyler kendini daha fazla izler, sempatik aktivite artışına odaklanır (Gabbard'dan akt:Türkçapar, 1999).

3. Sosyal Kaygının Yaygınlığı

Cinsiyetler arasında sosyal kaygı bozukluğunun yaygınlığı ele alınmıştır. Bu çerçevede bazı çalışmalarda cinsiyetler arasında bir fark saptanmamış Caballo, Salazar, Irurtia, Arias ve Hofmann, 2014: 39; Iancu ve ark., 2006: 404) bazılarındaki ise kadınlarda sosyal kaygı bozukluğunun daha yaygın olduğu görülen çalışmalar (Turk ve ark., 1998: 219; Asher ve Aderka, 2018: 1739; Fehm ve ark., 2005: 453; Furmark, 2002: 91) gerçekleştirilmiştir.

Ülkeler arasında sosyal kaygı bozukluğunun yaşam boyu yaygınlığı farklılaşmaktadır. Yaygınlığın %0,4 ile %12,1 (Çakın Memik, Yıldız, Tural ve Ağaoğlu, 2010: 5), Batı toplumlarında %7 ile %13 (Furmark, 2002: 86) olduğu belirlenmiştir. Türkiye’de ise, %9 ve %20 arasında yaygınlığın değiştiği saptanmıştır (İzgiç, Akyüz, Doğan ve Kuğu, 2000: 207; Gültekin ve Dereboy, 2011: 153). Sosyal kaygının toplumdaki yaşam boyu yaygınlığının Avrupa ülkelerinde %4,4 ile %6,6 arasında değiştiği görülmektedir (Ohayon ve Schatzberg, 2010: 241; Fehm ve ark., 2005: 460).

4. Sosyal Kaygının Tanı Kriterleri

Amerikan Psikiyatri Birliği, sosyal kaygı bozukluğunu tanımlamıştır. Bu bağlamda performansı gerekli kılan hallerde veya sosyal ortamlarda ya da tanımadık kişiler önünde çıkan inatçı ve belirgin korku sosyal kaygı bozukluğu olarak ifade edilmiştir. Aşağıda DSM-5 sosyal kaygı bozukluğu tanı kriterlerine yer verilmiştir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013: 116-117):

- A- Birey tarafından başka insanların onun değerlendirebileceği bir veya birden çok toplumsal olaylarda belirgin şekilde kaygı veya endişe yaşaması. Toplumsal etkileşimler, başkalarının önünde bir eylemi yapma ve gözleme bu duruma örnek olarak verilebilir.
- B- Birey endişe içerisinde olduğuna dair belirtiler göstermekten veya negatif şekilde değerlendirilebilecek davranışlar sergilemekten korku duyar.
- C- Hemen hemen her zaman bahsi geçen toplumsal durumlar kaygı veya korkuya neden olur.
- D- Bahsi geçen toplumsal olaylardan uzak durulur veya yoğun şekilde kaygı veya korkuyla bunlara katlanılmaya çalışılır.
- E- Toplumsal-kültürel bağlamda ve bahsi geçen toplumsal olaylarda çekince duyulacak durum çerçevesinde kaygı ve korkunun orantısız olması söz konusudur.
- F- Kaçınma, korku veya kaygı devamlı bir olaydır. Bu durumların 6 ay veya daha uzun sürebilmesi mümkündür.
- G- Toplumsal, iş ile alakalı veya mühim öteki işlevsellik alanlarında veya klinik bakımdan belirgin sıkıntıya kaçınma, korku veya kaygı yol açabilmektedir.
- H- Bir maddenin (bir ilaç, kötüye kullanılabilen bir madde vb.) veya sağlık durumunun fizyoloji ile etkilerine kaçınma, korku veya kaygı bağlanmaz.

- İ- Beden algısı bozukluğu, otizm açılımı veya panik bozukluğu dahilinde bozukluk benzeri başka bir ruhsal bozukluk ile kaçınma, korku veya kaygı daha iyi ifade edilemez.
- J- Kaçınma, korku veya kaygı, sağlıklı alakalı olan bir başka durumun bulunması halinde bu durumla net şekilde ilişkisizdir veya aşırı seviyededir.

5. Sosyal Kaygının Genel Özellikleri

Kişilerin savunmasızlıklarını veya zayıflıklarını gösterebilecekleri riskli ortamlar sosyal durumlar olarak nitelendirilebilir (Hope, Rapee, Heimberg ve Dombeck, 1990: 177). Sosyal becerilerle sosyal kaygılar arasında olumsuz bir ilişki vardır (Smári, Bjarnadóttir ve Bragadóttir, 1998: 149). Bunun yanı sıra sosyal kaygısı bulunan kişilerin sosyal bilgileri değerlendirilirken negatif düşünme stiline sahip olabilmeleri söz konusudur (Hirsch ve Clark, 2004: 799).

Sosyal ortama giren sosyal kaygısı bulunan kişiler önemli bir endişe yaşamaktadır. Ayrıca sosyal ortama girmeden önce yaşanabilecekleri ayrıntılı biçimde düşünmeleri söz konusudur. Kişiler tarafından katılacakları sosyal etkinlik ile alakalı düşünölmeye başlanması durumunda kaygı seviyeleri yükselmektedir. Aynı zamanda daha önce yaşamış oldukları olumsuz tecrübeleri anımsadıkları görölmektedir. Dolayısıyla bu etkinlikte de performanslarının kötü olacağı ve çevrenin onları kabul etmeyecekleri düşöncelerine kapılmaktadırlar (Clark, 2001: 411).

Kaygı ve korku yaşayan sosyal kaygısı bulunan kişiler pek çok farklı güvenlik arayışı içine girebilmektedir. Kısa konuşma, göz temasından uzak durma, konuşmaya başlamadan önce ifade edeceklerini tekrarlama, kendisi ile alakalı konuşmama ve kendini izleme benzeri davranışlar bu durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Fakat kaygı ve korku seviyelerini düşörmek için yapılan bu davranışlar tersi bir etki doğurabilmektedir. Bu bağlamda diğere kaygı belirtileri de meydana gelebilmektedir. Kişinin terlediğinin anlaşılmasında diye kollarını kavuşturması ya da ceket giymesi halinde daha çok terlemesi bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir. Kişilerin ortaya koymuş olduğu güvenlik arayışları davranışları diğere kişilerin teksini ve dikkatini çekebilmektedir. Ayrıca pek çok güvenlik arayışı anlayışı davranışının kişilerin kendilerine vermiş oldukları dikkatin de artmasına neden olmaktadır (Clark, 1999: 7- 8; Clark, 2001: 415-416).

Alden ve Bieling (1998: 63) tarafından, bu duruma benzer biçimde kişilerarası güvenlik arayışı davranışlarının neticeleri ele alınmıştır. Bu çerçevede kişilerarası ilişkiler üzerinde bu davranışların negatif etki yarattığı ve kişilerle ötekiler arasında negatif bir döngüye neden olduğu tespit edilmiştir. Sosyal ilişkilerde kişinin kabul edilmemekten kendilerini korumak amacıyla sergilemiş oldukları güvenlik davranışları esasında yaşamaktan korku duydukları şeyin meydana gelmesine neden olduğu söylenebilmektedir. Söz konusu davranışları gösteren sosyal kaygılı kişilerin partnerlerinin ilerleyen dönemde bu bireyler ile görüşmek istemeyecekleri yapılan araştırma bulgularıyla ortaya konulmuştur.

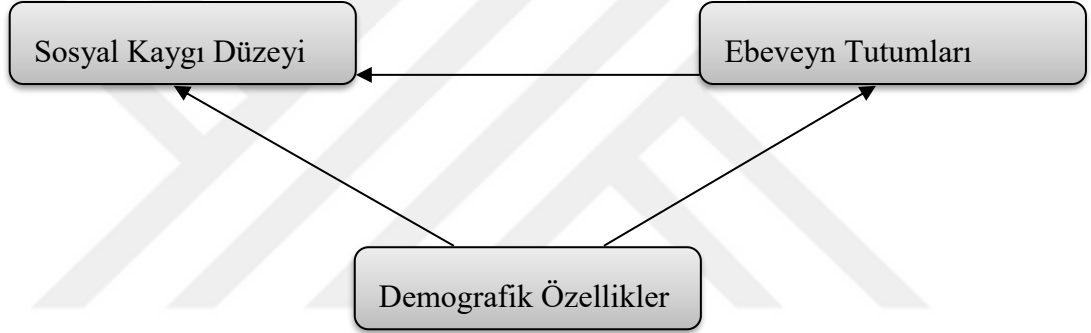
Terapi süreçlerinde sosyal kaygısı bulunan kişilerin göz önünde bulundurulması gerekli olan hususlar hakkında bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede güvenlik arayışı davranışlarını sosyal kaygı belirtilerinin arttırdığı belirlenmiştir. Mevcut olan depresif belirtilerinin artmasında da bu davranışların etkili olduğu saptanmıştır. Depresyona klinik ortamda sık sık sosyal kaygıya eşlik etmektedir. Aynı zamanda güvenlik arayışı davranışlarının sosyal kaygısı bulunan kişilerin terapisinde çalışmasının, kişilerin depresyon belirtisi geliştirme ihtimalini düşürebileceği beklenmektedir (Grant ve ark., 2013: 471).

Sağlık hizmetlerine farklı nedenler ile normal kişilere göre sosyal kaygısı bulunan kişilerin daha fazla başvurdukları Acartürk ve arkadaşları (2009: 426) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ortaya konulmuştur. Bu bakımdan sosyal kaygısı olan kişiler ekonomik bakımından daha maliyetli olmaktadır. Olfson (2000: 525) tarafından ise, sosyal kaygının tedavisinde karşı karşıya kalınan engeller üzerine bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda sosyal kaygısını bulunan katılımcıların nereye tedavi amaçlı başvuracaklarını bilemedikleri görülmüştür. Ayrıca karşılaşılan diğer engeller arasında ise, maddi bakımdan yeterli olmamaları, kendileri ile alakalı diğer insanların olumsuz fikirlere kapılabileceği düşüncesi ve belirtiler ile baş edemeyeceklerini düşünmeleri yer almaktadır.

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın tipi betimsel tarama modelidir. Saha araştırması kapsamında elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Araştırmanın modeli şu şekilde oluşturulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma kapsamında hipotezler şu şekildedir.

Ana hipotez:

H₁: Ebeveyn tutumları üniversiteye hazırlanan gençlerin sosyal kaygı düzeyleri doğrudan etkilidir.

Alt hipotezler:

H₂: Üniversiteye hazırlanan gençlerin demografik özellikleri ebeveyn tutumları algısı üzerinde etkilidir.

H₃: Üniversiteye hazırlanan gençlerin demografik özellikleri sosyal kaygı düzeyi üzerinde etkilidir.

B. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim döneminde Hakkari Yüksekovada üniversiteye hazırlanan gençler oluşturmaktadır. Araştırma gönüllülük esasına dayanmıştır ve kolayda örneklem yöntemi benimsenerek anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmada en az 384 gence ulaşılması hedeflenmektedir. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'e göre %5 örneklem hatasında sonsuz evrende, 384 örneklem sayısı güvenilir sonuçlar vermektedir. Bu kapsamda araştırmada tam 384 kişiye ulaşılmıştır.

C. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formları üç bölümden oluşmaktadır Birinci bölümde ergenlerin Sosyo-demografik bilgilerine içeren sorular yer almıştır. İkinci bölümde Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve üçüncü bölümde Sosyal Kaygı Ölçeği yer almıştır.

Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ): Ana-Baba Tutum Ölçeği; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından 1991 yılında geliştirilmiş olup, ülkemizde 2000 yılında Yılmaz tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Ölçek 26 madde ve üç (3) alt boyuttan oluşmaktadır. Bu faktörler (alt boyutlar) kabul/ilgi (acceptance/involvement), kontrol/denetleme (strictness/supervision) ve psikolojik özerklik (psychological autonomy) boyutlarıdır. Kabul-İlgi alt ölçeğinde 9 madde, Kontrol-Denetleme alt ölçeğinde 8 madde ve Psikolojik-Özerklik alt ölçeğinde de 9 madde bulunmaktadır. Değerlendirme boyut bazında yapılacaksa (özerklik, kabul ve kontrol) psikolojik özerklik alt ölçeği de değerlendirmeye dâhil edilmektedir. Ölçekte, KontrolDenetleme alt ölçeğinin ilk iki maddesi 7 dereceli, diğer maddeleri ise 3 derecelidir. Diğer alt ölçeklerdeki maddeler dörtlü likert tipindedir. Ölçeğin 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17 no'lu maddeler Kabul-İlgi alt ölçeğini; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 no'lu maddeler Kontrol-Denetleme alt ölçeğini ve 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18 no'lu maddeler Psikolojik-Özerklik alt ölçeğini oluşturmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach alfa) katsayıları sırasıyla, Kabul-İlgi alt ölçeği için 0.72, Kontrol-Denetleme alt ölçeği için 0.76, Psikolojik-Özerklik alt ölçeği için 0.82'dir. Ölçek iki şekilde değerlendirilmektedir (Belli, 2018).

Sosyal Kaygı Ölçeği: Türkiye’de 2007 yılında 12-15 yaş arasında geçerlilik ve güvenilirliğini Aydın ve Sütçü tarafından yapılmış olup, 2013 yılında Osman Zorbaz tarafından 14-17 yaş aralığı için uyarlaması yapılmıştır. Ölçek, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD) olmak üzere üç alt boyutlu bir yapıya sahiptir. ESKÖ’den alınan puanlara göre tüm testin iç tutarlılığına ilişkin Cronbach alfa katsayısı 0.91 ve maddelerin toplam test puanları ile korelasyonu 0.42 ile 0.72 arasında bulunmuştur. Ergenler için sosyal kaygı ölçeği, beşli likert tipi ve toplam 22 maddeden oluşan bir ölçektir. Bunlardan 18’i ölçek maddesi olup, geriye kalan 4 madde (2, 7, 11, 16) puanlamaya katılmayan “kitap okumayı severim”, spor yapmaktan hoşlanırım” gibi farklı konulardan seçilmiş maddelerdir. Ölçek maddeleri hiçbir zaman (1 puan), nadiren (2 puan), bazen (3 puan), genellikle (4 puan), her zaman (5 puan) olarak puanlanan likert tipi derecelendirmeli bir ölçektir. Ölçeği cevaplayanın ölçekten alabileceği en düşük puan 18, en yüksek puan ise 90’dır. Ölçekten alınan yüksek puanlar sosyal kaygının belirtilerinin fazlalığına işaret etmektedir (Belli, 2018).

D. Veri Analizi

Araştırmada veri analizi SPSS paket programında yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, ortama gibi tanımlayıcı istatistiklerden, farklılık analizlerinden ve korelasyon testinden faydalanılmıştır. Ana hipotezin tespitinde korelasyon analizi uygulanmıştır. Alt hipotezlerin tespitinde ise farklılık testleri uygulanmıştır. Farklılık testlerinde alt boyutlarında çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,96 ile 1,96 arasında yer alması nedeniyle normallik varsayımı kabul edilmiş ve parametrik testler uygulanmıştır.

IV. BULGULAR

A. Demografik Özelliklere Yönelik Bulgular

Çizelge 3. Yaşa Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
15	4	1,0
16	44	11,5
17	158	41,1
18	125	32,6
19	38	9,1
20	18	4,7

Katılımcıların %41,1'i 17 yaş ve %32,6'sı 18 yaşındadır.

Çizelge 4. Cinsiyete Yönelik Bulgular

n=383	Frekans	%
Kadın	215	56,0
Erkek	168	43,8

Katılımcıların %56'sı kadın ve %43,8'i erkektir.

Çizelge 5. Kardeş Sayısına Yönelik Bulgular

n=381	Frekans	%
2	14	3,6
3	39	10,2
4	69	18,0
5	71	18,5
6	79	20,6
7	43	11,2
8	24	6,2
9	23	6,0
10	12	3,1
11	3	0,8
14	3	0,8
15	1	0,3

Katılımcıların %20,6'sının 6 kardeşi, %18,5'inin 5 kardeşi ve %18'inin 4 kardeşi bulunmaktadır.

Çizelge 6. Ailedeki Çocuk Sırasına Göre Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
1	81	21,1
2	71	18,5
3	69	18,0
4	55	14,3
5	37	9,6
6	23	6,0
7	20	5,2
8	13	3,4
9	9	2,3
10	4	1,0
11	1	0,3
15	1	0,3

Katılımcıların %21,1'i ailede 1.çocuk, %18,5'i 2.çocuk ve %18'i 3.çocuktur.

Çizelge 7. Annenin Sağ Olma Durumu Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
Sağ	374	97,4
Ölü	10	2,6

Katılımcıların %97,4'ünün annesi sağ ve %2,6'sını vefat etmiştir.

Çizelge 8. Babanın Sağ Olma Durumu Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
Sağ	365	95,1
Ölü	19	4,9

Katılımcıların %95,1'inin annesi sağ ve %4,9'unun vefat etmiştir.

Çizelge 9. Anne Baba Birlikte Yaşama Durumu Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
Evet	365	95,1
Hayır	19	4,9

Katılımcıların %95,1'inin annesi ve babası birlikte yaşamaktadır. Bu durum aslında ölüm haricinde anne babaların birlikte yaşadığını göstermektedir. Örnekleme boşanmış ebeveynlere sahip katılımcı bulunmamaktadır.

Çizelge 10. Sosyo-Ekonomik Duruma Yönelik Bulgular

n=383	Frekans	%
Düşük	53	13,8
Orta	295	76,8
Yüksek	35	9,1

Katılımcıların %13,8'inin sosyo-ekonomik durumu düşük, %76,8'inin orta ve %9,1'inin yüksek seviyededir.

Çizelge 11. Anne Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
İlkokul	69	18,0
Ortaokul	228	59,4
Lise	18	4,7
Üniversite	69	18,0

Katılımcıların %18'inin annesi ilkokul, %59,4'ünün ortaokul, %4,7'sinin lise ve %18'inin üniversite mezunudur.

Çizelge 12. Baba Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
İlkokul	20	5,2
Ortaokul	150	39,1
Lise	78	20,3
Üniversite	136	35,4

Katılımcıların %5,2'sinin babası ilkokul, %39,1'inin ortaokul, %20,3'ünün lise ve %35,4'ünün üniversite mezunudur.

Çizelge 13. Okul Başarısını Değerlendirme Durumuna Yönelik Bulgular

n=383	Frekans	%
Zayıf	28	7,3
Orta	243	63,3
İyi	112	29,2

Katılımcıların %7,3'ü okul başarısını zayıf olarak değerlendirirken, %63,3'ü orta ve %29,2'si iyi olarak değerlendirmektedir.

Çizelge 14. Kendini Yakın Bulduğu ve Sık Görüştüğü Arkadaş Sayısına Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
0	23	6,0
1	21	5,5
2	48	12,5
3	69	18,0
4	38	9,9
5	57	14,8
6	27	7,0
7 ve daha fazla	101	24,3

Katılımcıların %6'sının kendine yakın bulduğu ve sık görüştüğü arkadaşı bulunmamaktadır. Bununla beraber %24,3'ünün en az 7 arkadaşı bulunmaktadır.

Çizelge 15. Kendine Ait Oda ve Çalışma Alanının Olması Durumuna Yönelik Bulgular

n=384	Frekans	%
Evet	244	63,5
Hayır	140	36,5

Katılımcıların %63,5'inin kendine ait odası varken, %36,5'inin kendine ait odası yoktur.

B. Gençlerin Ebeveyn Tutumlarına Yönelik Bulgular

Çizelge 16. Ebeveyn Tutumuna Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Kabul İlgi	384	9,00	36,00	27,34	4,533	-,697	,403
Kontrol Denetleme	141	8,00	22,00	12,51	2,887	,807	,218
Psikolojik Özerklik	384	9,00	36,00	24,21	4,719	-,007	-,201

Ebeveyn tutumuna yönelik tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde, Kabul İlgi alt boyutu için ortalama puan $27,34 \pm 4,53$; Kontrol Denetleme alt boyutu için ortalama puan $12,51 \pm 2,88$; Psikolojik Özerklik alt boyutu için ortalama puan $24,21 \pm 4,71$ olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca çarpıklık ve basıklık değerlerinin $-1,96$ ile $1,96$ arasında yer alması nedeniyle normal dağılım koşullarının sağlandığı varsayılmış ve parametrik testler uygulanmıştır.

Çizelge 17. Yaşa Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kabul İlgi	15	26,00	2,16	0,533	0,751
	16	28,02	4,16		
	17	27,17	4,41		
	18	27,33	4,88		
	19	26,94	4,73		
	20	28,33	4,08		
Kontrol Denetleme	15	15,00	0,00	1,848	0,108
	16	13,40	0,63		
	17	12,57	0,67		
	18	13,10	2,70		
	19	11,10	3,41		
	20	11,75	3,25		
Psikolojik Özerklik	15	23,50	2,08	0,756	0,582
	16	24,75	4,23		
	17	24,18	4,76		
	18	23,79	4,46		
	19	25,37	5,86		
	20	24,05	5,20		

Yaşa göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 18. Cinsiyete Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kabul İlgi	Kadın	27,44	4,21	0,461	0,645
	Erkek	27,22	4,93		
Kontrol Denetleme	Kadın	12,00	2,79	1,767	0,079
	Erkek	12,86	2,91		
Psikolojik Özerklik	Kadın	24,00	4,75	1,044	0,297
	Erkek	24,51	4,68		

Cinsiyete göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 19. Annenin Sağ Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kabul İlgisi	Sağ	27,32	4,53	0,603	0,547
	Ölü	28,20	4,82		
Kontrol Denetleme	Sağ	12,55	2,90	0,754	0,452
	Ölü	11,71	2,62		
Psikolojik Özerklik	Sağ	24,21	4,73	0,057	0,955
	Ölü	24,30	4,11		

Annenin sağ olma durumuna göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 20. Babanın Sağ Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kabul İlgisi	Sağ	27,30	4,56	0,696	0,487
	Ölü	28,05	3,96		
Kontrol Denetleme	Sağ	12,57	2,92	0,900	0,370
	Ölü	11,62	2,13		
Psikolojik Özerklik	Sağ	24,13	4,71	1,493	0,136
	Ölü	25,78	4,72		

Babanın sağ olma durumuna göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 21. Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kabul İlgisi	Düşük	26,62	5,12	1,092	0,336
	Orta	27,52	4,33		
	Yüksek	26,88	5,26		
Kontrol Denetleme	Düşük	12,07	2,36	0,646	0,526
	Orta	12,65	2,97		
	Yüksek	11,86	2,79		
Psikolojik Özerklik	Düşük	24,39	5,11	0,053	0,949
	Orta	24,18	4,64		
	Yüksek	24,11	4,90		

Sosyo-ekonomik duruma göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 22. Anne Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kabul İlgisi	İlkokul	26,42	4,22	1,399	0,243
	Ortaokul	27,42	4,81		
	Lise	28,16	3,43		
	Üniversite	27,78	4,04		
Kontrol Denetleme	İlkokul	12,07	2,81	0,339	0,797
	Ortaokul	12,53	2,86		
	Lise	12,55	2,35		
	Üniversite	12,88	3,27		
Psikolojik Özerklik	İlkokul	24,21	4,35	2,431	0,065
	Ortaokul	23,85	4,82		
	Lise	26,66	3,95		
	Üniversite	24,78	4,74		

Anne eğitim durumuna göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 23. Baba Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kabul İlgisi	İlkokul	25,70	4,61	1,998	0,114
	Ortaokul	26,94	4,65		
	Lise	27,65	4,29		
	Üniversite	27,86	4,46		
Kontrol Denetleme	İlkokul	11,42	1,90	0,364	0,779
	Ortaokul	12,58	2,71		
	Lise	12,46	3,15		
	Üniversite	12,62	3,04		
Psikolojik Özerklik	İlkokul	23,50	4,23	1,977	0,123
	Ortaokul	23,54	4,75		
	Lise	25,42	4,78		
	Üniversite	24,37	4,59		

Baba eğitim durumuna göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 24. Okul Başarısını Değerlendirme Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kabul İlgisi	Zayıf	26,14	5,84	1,105	0,332
	Orta	27,39	4,39		
	İyi	27,54	4,48		
Kontrol Denetleme	Zayıf	12,53	3,18	0,333	0,717
	Orta	12,37	2,76		
	İyi	12,82	3,07		
Psikolojik Özerklik	Zayıf	24,82	6,46	0,256	0,775
	Orta	24,19	4,58		
	İyi	24,11	4,56		

Okul başarı durumuna göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 25. Kendine Ait Oda ve Çalışma Alanının Olması Durumuna Göre Ebeveyn Tutumu Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kabul İlgisi	Evet	28,19	4,03	4,976	0,000
	Hayır	25,87	4,97		
Kontrol Denetleme	Evet	12,18	2,83	1,921	0,053
	Hayır	13,30	2,88		
Psikolojik Özerklik	Evet	24,56	4,44	1,899	0,058
	Hayır	23,61	5,13		

Kendine ait oda ve çalışma alanının olması durumuna göre ebeveyn tutumu algısı incelenmiş ve Kabul İlgisi alt boyutunda anlamlı farklılığın olduğu tespit

edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre kendine ait oda ve çalışma alanının olması, Kabul İlgisi algısını arttırmaktadır.

C. Gençlerin Sosyal Kaygı Düzeylerine Yönelik Bulgular

Çizelge 26. Sosyal Kaygı Algısına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Kaygı	384	18,00	88,00	43,38	14,69	,633	,016

Sosyal kaygı algısına yönelik tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde, ortalama puan $43,38\pm 14,69$ olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca çarpıklık ve basıklık değerlerinin $-1,96$ ile $1,96$ arasında yer alması nedeniyle normal dağılım koşullarının sağlandığı varsayılmış ve parametrik testler uygulanmıştır.

Çizelge 27. Yaşa Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Kaygı	15	42,75	18,46	0,161	0,977
	16	44,72	16,04		
	17	43,75	13,94		
	18	42,71	15,07		
	19	42,82	15,75		
	20	42,83	13,85		

Yaşa göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 28. Cinsiyete Göre Sosyal Kaygı Algısı

	Ortalama	Std. Sapma	t	p
--	-----------------	-------------------	----------	----------

Sosyal Kaygı	Kadın	44,22	15,78	1,283	0,200
	Erkek	42,28	13,17		

Cinsiyete göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 29. Annenin Sağ Olma Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Sosyal Kaygı	Sağ	43,51	14,66	1,066	0,287
	Ölü	38,50	15,69		

Annenin sağ olma durumuna göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 30. Babanın Sağ Olma Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Sosyal Kaygı	Sağ	43,27	14,66	0,686	0,506
	Ölü	45,57	15,34		

Babanın sağ olma durumuna göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Çizelge 31. Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Kaygı	Düşük	47,71	16,73	3,065	0,048
	Orta	42,85	14,22		
	Yüksek	40,82	14,32		

Sosyo-ekonomik duruma göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre gelir sosyo-ekonomik azaldıkça, sosyal kaygı artmaktadır.

Çizelge 32. Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Kaygı	İlkokul	45,15	13,68	0,993	0,396
	Ortaokul	43,59	14,57		
	Lise	39,50	13,07		
	Üniversite	41,94	16,33		

Annenin eğitim durumuna göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Çizelge 33. Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Kaygı	İlkokul	44,40	13,78	0,188	0,904
	Ortaokul	43,88	15,31		
	Lise	42,50	15,35		
	Üniversite	43,20	13,83		

Babanın eğitim durumuna göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Çizelge 34. Okul Başarısını Değerlendirme Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Kaygı	Zayıf	41,00	15,25	0,710	0,492
	Orta	43,97	14,83		
	İyi	42,62	14,29		

Okul başarısına göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Çizelge 35. Kendine Ait Oda ve Çalışma Alanının Olması Durumuna Göre Sosyal Kaygı Algısı

		Ortalama	Std. Sapma	t	p
Sosyal Kaygı	Evet	41,95	14,46	2,541	0,011
	Hayır	45,88	14,80		

Kendine ait oda ve çalışma alanının olması durumuna göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre kendine ait oda ve çalışma alanı olmayan gençlerin sosyal kaygı algıları daha yüksektir.

D. Gençlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Gençlerin sosyal kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular incelenmiştir.

Çizelge 36. Gençlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

		Kabul İlgisi	Kontrol Denetleme	Psikolojik Özerklik	Sosyal Kaygı
Kabul İlgisi	r	1	-,154	,334**	-,114*
	p		,068	,000	,026
	N	384	141	384	384
Kontrol Denetleme	r		1	,020	-,027
	p			,812	,750
	N		141	141	141
Psikolojik Özerklik	r			1	,106*
	p				,037
	N			384	384
Sosyal Kaygı	r				1
	p				
	N				384

Gençlerin sosyal kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Buna göre Kabul İlgisi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ile sosyal kaygı arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Kabul İlgisi alt boyutu ile sosyal kaygı arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki; Psikolojik Özerklik alt boyutu ile sosyal kaygı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur.

V. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada Hakkari İli Yüksekova İlçesi üniversiteye hazırlanan gençlerin sosyal kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları incelenmiştir. Buna göre elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Katılımcıların %41,1'i 17 yaş ve %32,6'sı 18 yaşındadır. Katılımcıların %56'sı kadın ve %43,8'i erkektir. Katılımcıların %20,6'sının 6 kardeşi, %18,5'inin 5 kardeşi ve %18'inin 4 kardeşi bulunmaktadır. Katılımcıların %21,1'i ailede 1.çocuk, %18,5'i 2.çocuk ve %18'i 3.çocuktur. Katılımcıların %97,4'ünün annesi sağ ve %2,6'sını vefat etmiştir. Katılımcıların %95,1'inin annesi sağ ve %4,9'unun vefat etmiştir.

Katılımcıların %95,1'inin annesi ve babası birlikte yaşamaktadır. Bu durum aslında ölüm haricinde anne babaların birlikte yaşadığını göstermektedir. Örneklemde boşanmış ebeveynlere sahip katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcıların %13,8'inin sosyo-ekonomik durumu düşük, %76,8'inin orta ve %9,1'inin yüksek seviyededir. Katılımcıların %18'inin annesi ilkokul, %59,4'ünün ortaokul, %4,7'sinin lise ve %18'inin üniversite mezunudur. Katılımcıların %5,2'sinin babası ilkokul, %39,1'inin ortaokul, %20,3'ünün lise ve %35,4'ünün üniversite mezunudur. Katılımcıların %7,3'ü okul başarısını zayıf olarak değerlendirirken, %63,3'ü orta ve %29,2'si iyi olarak değerlendirmektedir. Katılımcıların %6'sının kendine yakın bulduğu ve sık görüştüğü arkadaşı bulunmamaktadır. Bununla beraber %24,3'ünün en az 7 arkadaşı bulunmaktadır. Katılımcıların %63,5'inin kendine ait odası varken, %36,5'inin kendine ait odası yoktur.

Gençlerin sosyal kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir. Buna göre Kabul İlgisi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ile sosyal kaygı arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kabul İlgisi alt boyutu ile sosyal kaygı arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki; Psikolojik Özerklik alt boyutu ile sosyal kaygı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur. Demokrat anne-baba tutumlarında anne-babaların koydukları bazı kurallar bulunmakta ve çocukların da bu kurallara bağlı olmaları

beklenmektedir. Söz konusu tutum kapsamında anne-babalar çocukları ile iletişim kurmakla birlikte onların özgürlüklerini de desteklemektedirler. Demokratik tutum sergileyen anne-babaların çocukların bilişsel ve sosyal becerilerinin yüksek olması beklenmektedir (Arcan, 2006). Yine Karakaş (2008) demokratik anne babaların çocuklarının diğer ailelerde yetişmiş çocuklara göre daha az sosyal kaygı yaşadığını belirtmiştir. Anne-babaların duyarlılığı; çocuklarına destek olma, onların gereksinimlerine yönelik hassasiyet, ona saygı duyarak onunla ilgilenme ve onu önemsemeyi ifade etmektedir. Anne-babaların talepkârlığı ise çocuğa yönelik oldukça fazla disiplinli davranma, çocuğu sürekli takip edip, gözetleme, çocuktan onun yapamayacağı ve yaşının üzerinde isteklerde bulunma gibi durum ve olayları kapsamaktadır. Bu açıdan anne-baba duyarlılığı genel itibariyle çocukların olumlu yönde gelişmeleri ve büyümelerine katkı sağlamaktayken, anne-baba talepkârlığı ise genel olarak çocukların negatif büyüme ve gelişmeleri açısından ele alınmaktadır (Sarı ve Acar, 2018). Literatürde özellikle otoriter ebeveyn tutumunun sosyal kaygı düzeyini önemli düzeyde yükselttiği tespit edilmiştir (Klonsky ve ark., 1990; Rana ve ark., 2013). Katı ve talepkar ebeveyn tutumu, çocuğun güvensizlik hissetmesine ve sosyal ortamlarda güven eksikliği yaşamasına neden olmaktadır (Rana ve ark., 2013). Erkan (2002) çalışmasında ise koruyucu istekçi ana-baba tutumlarının, sosyal kaygı düzeyine etki ettiğini tespit etmiştir. Sosyal kaygı düzeyi yüksek bireylerin daha fazla koruyucu istekçi tutumlara maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bögels ve ark. (2001) çalışmalarında kişilerin ilk deneyimlerini aile ortamında yaşadıklarını ve aile ortamının çocuğun gelecekteki psikolojik durumunda önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Çocukta durum ve olaylara yönelik ilk şemalar, aile ortamında şekillenmekte ve bu durum ebeveyn tutumu ile ilişkilendirilmektedir. Bireylerin çocukluk dönemlerinde algılamış oldukları ebeveyn tutumunun olumsuzluk durumu yükseldikçe bireylerin genç yetişkinlik dönemlerinde deneyimledikleri sosyal kaygı düzeyleri artmaktadır. Literatürde bu konuyu destekleyici çok sayıda çalışma mevcuttur (Arrindell ve ark., 1989; Spokas ve Heimberg, 2009; Rana, Akhtar ve Tahir, 2013).

Sosyo-ekonomik duruma göre sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Buna göre gelir sosyo-ekonomik azaldıkça, sosyal kaygı artmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde otoriter tutumun daha fazla olabileceği belirtilmiştir. Bu ailelerdeki çocukların kaygı düzeyleri fazla oldukları gözlemlenmiştir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu iyileştikçe aile içindeki

demokratik tutumun artış gösterdiği ve bu doğrultuda çocukların kaygı düzeylerinin azaldığı görülmüştür (Gökçedağ, 2001). Aslan ve Koç (2018) çalışmalarında ise orta düzeyde sosyo-ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Sosyo-ekonomik koşulların anne-baba tutumları üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Yapılan bir çalışmanın neticesine göre; anne-babaların sosyo-ekonomik seviyesi artış gösterdikçe anne- babaların demokratik tutum sergileme ihtimalinin artış gösterdiği, bu seviye azaldıkça ise ihmal ve istismarda bulunan ve cezalandırıcı tutum sergileme olasılığının arttığı görülmüştür (Sezer, 2010).

Araştırmada kendine ait oda ve çalışma alanının olması durumuna göre ebeveyn tutumu ve sosyal kaygı algısı incelenmiş ve anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kendine ait oda ve çalışma alanının olması, kabul ilgi algısını arttırmaktadır. Ayrıca kendine ait oda ve çalışma alanı olmayan gençlerin sosyal kaygı algıları daha yüksektir. Yürütülen çalışmalarda, ilgili anne-baba tutumuyla büyüyen kişilerin yaşlılarıyla kurdukları ilişkilerde problemler yaşamadıkları ve söz konusu kişilerin yaşlılarına kıyasla akademik alanda daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir (Baykan, 2014).

Bu araştırmada dikkati çeken bir durumda özellikle Yüksekova Bölgesinde halen aşiret yapılanmalarının olmasıdır. Bu da hem gençlerin üzerinde hem de ebeveyn tutumları üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Ebeveyn tutumları aşiret büyüklerinin tutumlarına bağlı olarak; davranış biçimlerini değerlendirdiklerinden sürekli bir kaygı içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu kaygıları özellikle çocuklarında olumsuz etkilemektedir.

VI. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

AKHTAR, S. (2017). **Acının Kaynakları**. (E. O. Gezmiş, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ. (2013). **DSM - 5: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı**. (E. Koroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

CLARK, D. M. (2001). **International Handbook of Social Anxiety: Concepts, Research And Interventions Relating To The Self And Shyness**. In W. R. Crozier ve L. E. Alden (Eds.), *A Cognitive Perspective on Social Phobia*, New York: John Wiley & Sons, 405-430.

CLARK, D. M. ve WELLS, A. (1995). **Social Phobia: Diagnosis, Assessment, and Treatment**. In Heimberg, R. G. (Ed.), *A Cognitive Model of Social Phobia*, New York: Guilford Press, 69-93.

EREN, A. (2006). **Sosyal Kaygı İle Başa Çıkma**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006

ERKAN, Z. (2002). **Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma**. ME. Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

FREUD, S. (2013). **Ketvurmalar, Belirtiler ve Ansiyete**. S. Freud içinde, *Psikopatoloji* (H. Atalay, Çev., s. 213-306). İstanbul: Payel Yayınları.

GEÇTAN, E. (2003). **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**. E. Geçtan içinde, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (s. 171,172). İstanbul: Metis Yayıncılık.

KULAKSIZOĞLU A. (1998). **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ÖZGÜVEN, İ. E. (2001). **Ailede İletişim ve Yaşam**. Ankara: Pdrem Yayınları.

UZUNER, Y. (2003). **Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu. Ailede Ruh Sağlığı** (ed. Y. Uzuner).Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

YAVUZER, H. (2005). **Çocuk psikolojisi** (27. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi

YAZICIOĞLU, Y. VE ERDOĞAN, S. (2004). **Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık.

MAKALELER

ACARTURK, C., SMİT, F., DE GRAAF, R., VAN STRATEN, A., TEN HAVE, M. VE CUIJPERS, P. (2009). “Economic Costs of Social Phobia: A Population-Based Study”. **Journal Of Affective Disorders**, 115(3): 421-429. doi: 10.1016/J.Jad.2008.10.008

ADERKA, I. M., HOFMANN, S. G., NICKERSON, A., HERMESH, H., GILBOA-SCHECHTMAN, E. VE MAROM, S. (2012). “Functional Impairment in Social Anxiety Disorder”. **Journal of Anxiety Disorders**, 26(3): 393-400. doi: 10.1016/J.Janxdis.2012.01.003

AKÇABOZAN, N. B., & SÜMER, Z. H. (2016). “Adler yaklaşımında aile danışmanlığı”. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 6(46), 87-101.

AKGÜN ABUZER, GÖNEN S. ve AYDIN M. (2007). “İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 6(20): 283-299.

ALDEN, L. E. ve BIELİNG, P. (1998). “Interpersonal Consequences of The Pursuit of Safety. Behaviour” **Research and Therapy**, 36(1): 53-64. doi:10.1016/S0005-7967(97)00072-7

ARRİNDELL, W. A., KWEE, M. G. T., METHORST, G. J., VAN DER ENDE, J., POL, E., & MORİTZ, B. J.M. (1989). “Perceived parental rearing styles of agoraphobic and socially phobic in – patients”. **British Journal of Psychiatry**, 155, 526-535.

ASHER, M. ve ADERKA, I. M. (2018). “Gender Differences In Social Anxiety Disorder”. **Journal of Clinical Psychology**, 74(10): 1730-1741. doi:10.1002/Jclp.22624

- ASLAN, H., & KOÇ, Z. (2018). "Ortaokul Öğrencilerinin Beden İmajı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri." **Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi**, 4(3), 65-77.
- BARRERA, T. L. ve NORTON, P. J. (2009). "Quality of Life Impairment in Generalized Anxiety Disorder, Social Phobia, and Panic Disorder." **Journal of Anxiety Disorders**, 23(8): 1086-1090. doi: 10.1016/J.Janxdis.2009.07.011
- BÖGELS, S. M., OOSTEN, A., MURİS, P., & SMULDERS, D. (2001). Familial correlates of social anxiety in children and adolescents. **Behaviour Research and Therapy**, 39, 273-287.
- CABALLO, V. E., SALAZAR, I. C., IRURTIA, M. J., ARİAS, B. VE HOFMANN, S. G. (2014). "Differences in Social Anxiety Between Men And Women Across 18 Countries". **Personality and Individual Differences**, 64: 35-40. doi:10.1016/J.Paid.2014.02.013
- CHARTIER, M. J., WALKER, J. R. VE STEIN, M. B. (2003). "Considering Comorbidity in Social Phobia". **Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology**, 38(12): 728- 734. doi:10.1007/S00127-003-0720-6
- CLARK, D. M. (1999). "Anxiety Disorders: Why They Persist and How to Treat Them." **Behaviour Research And Therapy**, 37(1): 5-27. doi: 10.1016/S0005-7967(99)00048-0
- ÇAKIN MEMİK, N., YILDIZ, Ö., TURAL, Ü. VE AĞAOĞLU, B. (2011). "Sosyal Fobinin Yaygınlığı: Bir Gözden Geçirme." **Nöro Psikiyatri Arşivi**, 48(3): 4-10. doi:10.4274/Npa.Y5649
- DEMİR, Y. VE KUMCAĞIZ H. (2015). "Öğrencilerin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri ve Şiddete Eğilimleri", **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 10(2): 221-234.
- DEMİR, Ö.G. (2009). "Sosyal Fobinin Etiyolojisinin İncelenmesi Amacıyla Gerçekleştirilen Araştırmalara Genel Bir Bakış", **Akademik İncelemeler**, 4(1), 102.
- DEMİRİZ, S. ve ULUTAŞ, İ. (2003). "9-12 Yaş Çocuklarının Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi." **Ege Eğitim Dergisi**. 3.1, 1-9.

- DERAKSHAN, N. ve EYSENCK, M.W. (2009). "Anxiety, Processing Efficiency, and Cognitive Performance." **European Psychologist**. 14.2, 168-176.
- DİLBAZ, N. (1997). "Sosyal Fobi". **Psikiyatri Dünyası**(1), 18-24.
- ELDELEKLİOĞLU J. (1999). "Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2(11): s. 7-13.
- ERBİL N., DİVAN Z. ve ÖNDER P. (2006). "Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi", **Aile ve Toplum Dergisi**, 10(3): 7-15.
- ERDOĞAN Ö.ve UÇUKOĞLU H. (2011). "İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 149(1) 1-72.
- ERÖZKAN, A. (2012). "Ergenlerde Kaygı Duyarlılığı ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**. 12.1, 43-57.
- EYSENCK, M.W., SANTOS, R., DERAKSHAN, N., CALVO, M.G. (2007). "Anxiety and Cognitive Performance: Attentional Control Theory". **Journal of Emotion**. 7.2, 336-353.
- FAHLEN, T. (1996). "Core Symptom Pattern of Social Phobia". **Depression and Anxiety**, 4(5): 223-232. doi:10.1002/(Sici)1520-6394(1996)4:53.0.Co;2-E
- FEHM, L., PELİSSOLO, A., FURMARK, T. ve WİTTCHEN, H. (2005). "Size and Burden of Social Phobia in Europe". **European Neuropsychopharmacology**, 15(4): 453- 462. doi:10.1016/J.Euroneuro.2005.04.002
- FURMARK, T. (2002). "Social Phobia: Overview of Community Surveys". **Acta Psychiatrica Scandinavica**, 105(2): 84-93. doi: 10.1034/J.1600-0447.2002.1r103.X
- GERLSMA, C., EMMELKAMP, P.M.G. ARRİNDELL, W.A. (1990). "Anxiety, Depression, and Perception of Early Parenting: A Meta-Analysis". **Clinical Psychology Review**. 10, 251-277.
- GRANT, D. M., JUDAH, M. R., MİLLS, A. C., LECHNER, W. V., DAVIDSON, C. L. VE WİNGATE, L. R. (2013). "Rumination and Excessive Reassurance Seeking: Mediators of The Relationship Between Social Anxiety and

Depression?" **Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment**, 36(3): 465-474. doi:10.1007/S10862-013-9399-5

GÜLTEKİN, B. K. ve DEREBOY, İ. F. (2011). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobinin Yaygınlığı ve Sosyal Fobinin Yaşam Kalitesi, Akademik Başarı ve Kimlik Oluşumu Üzerine Etkileri". **Türk Psikiyatri Dergisi**, 22(3): 150- 158.

GÜNDOĞDU Y. (2016). "Psikanalitik Kişilik Kuramlarına Göre Gelişim ve Değişimin İmkani", **Turkish Studies**, 11(17): 373-404.

HAMARTA E., BALTACI Ö., ÜRE Ö. ve DEMİRBAŞ E. (2010). "Lise Öğrencilerinin Utangaçlıklarının Algılanan Anne Baba Tutumları ve Problem Çözme Yaklaşımları Açısından İncelenmesi", **Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi**, 6(22): 73-82.

HAMARTA E. ve BALTACI Ö. (2013). "Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, sosyal destek ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesi". **Eğitim ve Bilim**, 38(167)

HANIMOĞLU, E. ve İNANÇ, B.Y. (2011). "Seviye Belirleme Sınavına Girecek Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 20.1, 351-366.

HİRSCH, C. R. ve CLARK, D. M. (2004). "Information-Processing Bias in Social Phobia". **Clinical Psychology Review**, 24(7): 799-825. doi:10.1016/J.Cpr.2004.07.005

HOPE, D. A., HEİMBERG, R. G. ve KLEİN, J. F. (1990). "Social Anxiety and The Recall of Interpersonal Information". **Journal of Cognitive Psychotherapy**, 4(2): 185-195. doi:10.1891/0889-8391.4.2.185

HOPE, D. A., RAPEE, R. M., HEİMBERG, R. G. ve DOMBECK, M. J. (1990). "Representations of the Self in Social Phobia: Vulnerability to Social Threat". **Cognitive Therapy and Research**, 14(2): 177-189. doi:10.1007/Bf01176208

IANCU, I., LEVİN, J., HERMESH, H., DANNON, P., POREH, A., BEN-YEHUDA, Y., KOTLER, M. (2006). "Social Phobia Symptoms: Prevalence, Sociodemographic Correlates, and Overlap with Specific Phobia Symptoms".

Comprehensive Psychiatry, 47(5): 399-405.
doi:10.1016/J.Comppsy.2006.01.008

İZGİÇ, F., AKYÜZ, G., DOĞAN, O. ve KUĞU, N. (2000). “Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Yaygınlığı/The Prevalence of Social Phobia in University Student Population”. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 1(4): 207-214.

KASHDAN T. (2007). “Social Anxiety Spectrum and Diminished Positive Experiences: Theoretical Synthesis and Meta-Analysis.” **Clinical Psychology Review**, 27, s. 348–365.

KESKİN G. ve ORGUN F. (2007). “Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal fobi yaşama durumlarının ve başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi”. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 8, s.263.

KLONSKY, B. G., DUTTON, D. L., & LİEBEL, C. N. (1990). “Developmental antecedents of private self-consciousness, public self-consciousness and social anxiety”. **Genetic, Social and Psychology Monographs**, 116 (3), 273–297.

KOYUNCU, A., ERTEKİN, E., BİNBAŞ, Z., ÖZYILDIRIM, İ., YÜKSEL, Ç. ve TÜKEL, R. (2014). “The Clinical Impact of Mood Disorder Comorbidity on Social Anxiety Disorder.” **Comprehensive Psychiatry**, 55(2): 363-369.
doi:10.1016/J.Comppsy.2013.08.016

MAZZONE, L., DUCCI, F., SCOTO, M.C., PASSANİTİ, E., D'ARRİGO, V.G., VİTIELLO, B. (2007). “The Role of Anxiety Symptoms in School Performance in a Community Sample of Children and Adolescents”. **BMC Public Health**. 7.347, 1471-2458.

OHAYON, M. M. ve SCHATZBERG, A. F. (2010). “Social Phobia and Depression: Prevalence and Comorbidity”. **Journal of Psychosomatic Research**, 68(3): 235- 243. doi:10.1016/J.Jpsychores.2009.07.018

OLFSON, M. (2000). “Barriers to the Treatment of Social Anxiety”. **American Journal of Psychiatry**, 157(4): 521-527. doi:10.1176/Appi.Ajp.157.4.521

ÖKSÜZ, Y. (2002) “Ergenin Kişilik Gelişiminde Ebeveynin Rolü”, **Milli Eğitim Dergisi**,155-156.

- ÖZYÜREK A. ve ŞAHİN F. T. (2005). “5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi”, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 25(2): 20-34.
- RANA, S. A., AKHTAR, S., & TAHİR, M. A. (2013). “Parenting styles and social anxiety among adolescents”. **New Horizons**, 7 (2), 21-34.
- SAK R., ŞAHİN, S. İkbâl, T. ATLI S. ve ŞAHİN B. K. (2015). “Okul Öncesi Dönemi: Anne Baba Tutumları”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 11(3):980-991.
- SARI A. ve ACAR B. (2018). “Annenin Ebeveyn Tutumlarının ve Çocuğun Annesinin Tutumlarıyla İlgili Algısının Çocuğun Duygu Tanıma Becerilerindeki Rolü”, **Nesne Psikoloji Dergisi**, 6(12): 27-50.
- SCHNEIER, F. R., JOHNSON, J., HORNIG, C. D., LIEBOWITZ, M. R. ve WEISSMAN, M. M. (1992). “Social Phobia: Comorbidity and Morbidity in An Epidemiologic Sample”. **Archives of General Psychiatry**, 49(4): 282-288. doi: 10.1001/Archpsyc.1992.01820040034004
- SEZER Ö. (2010). “Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, **Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7(1): 1-19.
- SMÁRÍ, J., BJARNADÓTTİR, A. ve BRAGADOTTİR, B. (1998). “Social Anxiety, Social Skills and Expectancy/ Cost of Negative Social Events”. **Scandinavian Journal of Behaviour Therapy**, 27(4): 149-155. doi:10.1080/02845719808408509
- SOLECKÍ, S., HILLIER, F.T. (2015). “The Toll of Too Much Technology on Teens' Mental Health”. **Journal of Pediatric Nursing**, 30(6), 933-936.
- SPOKAS, M., & HEİMBERG, R. G. (2009). “Overprotective Parenting, Social Anxiety, and External Locus of Control: Cross-sectional and Longitudinal Relationships”. **Cognitive Therapy and Research**, 33 (6), 543–551.
- SUNGUR M. (2000). “Bilişsel davranışçı yaklaşımlar ve sosyal fobi”. **Klinik Psikiyatri**, , 2, 27-32

ŞANLI, D. ve ÖZTÜRK, C. (2015). “Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Ve Tutumlar Üzerine Kültürün Etkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi**, 8(4): 240-246.

TUNÇ A. ve TEZER E. (2006). “Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki”, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 3(25): 37-44.

TURK, C. L., HEIMBERG, R. G., ORSILLO, S. M., HOLT, C. S., GITOW, A., STREET, L. L. ve LIEBOWITZ, M. R. (1998). “An Investigation of Gender Differences in Social Phobia”. **Journal of Anxiety Disorders**, 12(3): 209-223. doi:10.1016/S0887- 6185(98)00010-3

TÜRKÇAPAR, H. (1999). “Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı”. **Klinik Psikiyatri**(2), 247-253.

WATSON, D. ve FRIEND, R. (1969). “Measurement of Social-Evaluative Anxiety”. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 33(4): 448-457. doi: 10.1037/H0027806

TEZLER

AKDOĞAN, R. (2012). “Adleryen Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yetersizlik Duygusu ve Psikolojik Belirti Düzeylerine Etkisi”, (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Eskişehir.

ARCAN K. (2006). “Özel Okullara Giden Lise Düzeyindeki Ergenlerin, Akademik Başarıları İle Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul,

BAYKAN N. (2014). “Anne-Baba Tutumları ile İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fen Edebiyat Fakültesi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

BELLİ, M. (2018). “Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı Ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. (Yayımlanmamış Yüksek

Lisans Tezi). Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

ÇAKIR, A. (2017). “Anne Baba Tutumunun, Evlilikte Uyum ve Sorun Çözme Becerisine Etkisinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler.

DOKUZLU, E. (2016). “18 25 yaş arası üniversite öğrencilerinde anne baba tutumunun kişinin kaygı düzeyleri ve bağlanma tipi ile ilişkisi”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tezi. Üsküdar Üniversitesi.

DURSUN A. (2010). “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

EKŞİ, P. (1998). “Sınav Kaygısının Üniversite Adayı Ergenlerde İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

ERDOĞAN G. (2013). “13-18 Yaş Obez Tanısı Almış Ergenlerin Anne-Baba Tutumu ve Sosyal Fizik Kaygı ile İlişkisinin Normal Ergenlerle Karşılaştırılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fen Edebiyat Fakültesi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

ERKAN, Z. (2002). “Sosyal Kaygı Düzeyi Yüksek ve Düşük Ergenlerin Ana Baba Tutumlarına İlişkin Nitel Çalışma”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul.

GÖKÇEDAĞ S. (2001). “Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyleri Üzerinde Anne-Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, Psikoloji, İzmir.

GÜLKAYA M. (2018). “Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ufuk Üniversitesi, İstanbul.

- HÜRCA S. (2018). “Ebeveynlik stilleri ile sosyal fobi arasındaki ilişkinin temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyine göre incelenmesi”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KARAKAŞ, Y. (2008). “Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MERCAN, S. (2007). “Bilissel-davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş sosyal beceri eğitiminin ergenlerin sosyal kaygı düzeyine etkisi”. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- PEKKARAKAŞ E. (2010). “3-6 Yaş Çocukların Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, İzmir.
- TOK, C. (2019). “Ortaokul Öğrencilerinin Ebeveyn Bağlanma Stilleri İle Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÜMMET, D. (2007). “Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının Cinsiyet Rollerini ve Aile Ortamı Bağlamında İncelenmesi”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- ÜREDİ, I. (2005). “Algılanan Anne Baba Tutumlarının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Öz Düzenleyici Öğrenme Stratejileri ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- YILMAZ, A. (2000). “Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- YÜCEL, Y. (2013). “Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik ile İlişkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arel Üniversitesi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Behice Baysal

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye /Haziran 2005,

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyoloji / Ocak 2015

MESLEKİ DENEYİM:

2015 ten beri Aile danışmanı olarak fiilen çalışıyorum. İlk evin rehabilitasyon merkezi İstanbul, Okyanus koleji, Gurur okullarında Aile danışmanı olarak görev yaptım. Şu anda Hakkari Yüksekova da Bana ait, Simurg Danışmanlık Merkezi ofisim de çalışmaya devam etmekteyim. Gönüllü olarak Türkiye Angelman Sendromu Derneğine Aile danışmanlığı yapmaktayım.